

Τμήμα Αγροτικής Ανάπτυξης,
Αγροδιατροφής και
Διαχείρισης Φυσικών Πόρων

Εθνικό και Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η Πολιτική για τα δάση στην Ελλάδα και την Ε.Ε.: Η Επίδραση του Ευρωπαϊκού πλαισίου στην Ελλάδα

Μπαρότας Παναγιώτης

Τμήμα Αγροτικής Ανάπτυξης,
Αγροδιατροφής και
Διαχείρισης Φυσικών Πόρων

Εθνικό και Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η Πολιτική για τα δάση στην Ελλάδα και την Ε.Ε.: Η Επίδραση του Ευρωπαϊκού πλαισίου στην Ελλάδα

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ
ΜΠΑΡΟΤΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΔΟΥΚΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: ΑΦΡΑΤΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
ΔΟΥΚΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΝΑΥΣΙΚΑ

ΨΑΧΝΑ, 2023

Με πλήρη επίγνωση των συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων, δηλώνω ρητά ότι η παρούσα πτυχιακή εργασία, καθώς και τα ηλεκτρονικά αρχεία και πηγαίοι κώδικες που αναπτύχθηκαν ή τροποποιήθηκαν στο πλαίσιο αυτής της εργασίας, αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο, αρχεία ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή. Αναλαμβάνω πλήρως, ατομικά και προσωπικά, όλες τις νομικές και διοικητικές συνέπειες που δύναται να προκύψουν στην περίπτωση κατά την οποία αποδειχθεί, διαχρονικά, ότι η εργασία αυτή ή τμήμα της δεν μου ανήκει διότι είναι προϊόν λογοκλοπής.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Η παρούσα πτυχιακή διατριβή εκπονήθηκε στα πλαίσια του προπτυχιακού προγράμματος του τμήματος Αγροτικής Ανάπτυξης, Αγροδιατροφής και Διαχείρισης Φυσικών Πόρων της σχολής Αγροτικής Ανάπτυξης, Διατροφής και Αειφορίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Πριν την παρουσίαση της παρούσας πτυχιακής εργασίας, αισθάνομαι την υποχρέωση να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου, καθηγητή κ. Ιωάννη Δούκα για την πολύτιμη καθοδήγηση, εμπιστοσύνη και εκτίμηση που μου έδειξε.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ:

Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο την πραγματοποίηση μιας αναδρομής στη δασική πολιτική τόσο της Ελλάδας όσο και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως και της επίδρασης του Ευρωπαϊκού πλαισίου στην Ελλάδα. Για τον σκοπό αυτό, διερευνήθηκε η έννοια του όρου "δάσους" η οποία έχει αλλάξει με την πάροδο του χρόνου ανάλογα με τις ανάγκες κάθε περιόδου, και η αρχική του έννοια έρχεται σε αντίθεση με τη σύγχρονη χρήση του. Επίσης έγινε μια αναδρομή στις πολιτικές διαχείρισης των δασών της Ε.Ε. και της Ελλάδας, όπου μελετήθηκαν και συγκεντρώθηκαν τα σχετικά νομοθετικά πλαίσια από το 1990 για την Ε.Ε. και από το 1836 για την Ελλάδα. Ακόμη προσδιορίστηκαν οι δημόσιοι φορείς και οι ΜΚΟ που είναι υπεύθυνοι για την διαχείριση των δασών όπως και οι νέες στρατηγικές δασικής διαχείρισης της Ε.Ε.. Η επιτυχής εφαρμογή αυτών των δασικών πολιτικών απαιτεί μια πολύπλευρη προσέγγιση που λαμβάνει υπόψη τις οικολογικές, κοινωνικές και οικονομικές διαστάσεις της διαχείρισης των δασών. Επιπροσθέτως μελετήθηκε η εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας για τα δάση, η οποία ορίζεται σε ορισμένες περιπτώσεις και από την Ε.Ε., και περιλαμβάνει νόμους για την διαχείριση και την προστασία τους. Τέλος, έγινε μια σύγκριση των ευρωπαϊκών και των εθνικών νομοθετικών πλαισίων, προσδιορίστηκαν οι ελλείψεις που παρατηρήθηκαν στους μηχανισμούς προστασίας των δασών, όπως και οι προκλήσεις και οι προοπτικές για την ορθή διαχείριση των δασών.

ABSTRACT:

This Thesis aims to present, the forestry policy of both Greece and the European Union, as well as the impact that the European framework had on Greece. For this purpose, the meaning of the term "forest" was studied, which has changed over the time, according to the needs of each period, and its original meaning is contrasted with its modern usage. There was also a review of the EU's as well as Greek forest policies, where the relevant legislative frameworks from 1990 for the E.U. and from 1836 for Greece, were studied. Furthermore, the public entities and the NGOs responsible for forest management were reviewed, as well as the new EU forest management strategies. The successful implementation of these forest policies requires a multifaceted approach that considers the ecological, social and economic dimensions of forest management. In addition, the implementation of the national legislation on forests, which is defined in some cases by the EU, and includes laws for their management and protection, was also studied. Finally, a comparison of the European and the Greek legislative frameworks was made, the deficiencies observed in forest protection mechanisms were identified, as well as the challenges and perspectives for proper forest management.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ:

ΕΕΠΦ: Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Ε.Ε.: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΚ: Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

ΕΚΒΥ: Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων

ΕΟΚ: Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα

ΕΣ: Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

ΚΑΠ: Κοινή Αγροτική Πολιτική

ΜΚΟ: Μη Κυβερνητική Οργάνωση

ΥΠΕΝ: Υπουργείο Ενέργειας και Περιβάλλοντος

CDM: Clean Development Mechanism

FAO: Food and Agriculture Organization

FLEGT: Forest Law Enforcement, Governance and Trade

FSC: Forest Stewardship Council

PEFC: Program for the Endorsement of Forest Certification

WWF: World Wildlife Fund

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Δασική πολιτική, Αναδρομή, Νομοθετικό πλαίσιο διαχείρισης δασών, Ευρωπαϊκή Ένωση, Εθνική νομοθεσία, Αειφορική διαχείριση

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ:

Διάγραμμα 1.1: Ποσοστό των δασικών εκτάσεων ευρωπαϊκών

Διάγραμμα 1.2 : Μοντέλο Μετάβασης Δασικών Εκτάσεων

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ:

Εικόνα 1.1 : «Αναπτυξιακή Οδός» Μοντέλου Μετάβασης Δασικών Εκτάσεων

Εικόνα 2.1: Κανονισμοί, Οδηγίες και άλλες νομοθετικές πράξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ:

Πίνακας 1.1: Αρχικά Χωρών Ε.Ε

Πίνακας 3.1: Οι Εθνικοί Δρυμοί της Ελλάδας

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ:

Σχήμα 1.1: Στρατηγικές πολιτικής και προγράμματα που επηρεάζουν την Ευρωπαϊκή Δασική Βιοοικονομία

Σχήμα 2.1: Ποσοστό των Ευρωπαϊκών δασών που έχουν υποστεί καταστροφή

Σχήμα 2.2: Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ:

Χάρτης 1.1: Χάρτης ποσοστών δασικών εκτάσεων στην Ευρώπη

Χάρτης 1.2: Χάρτης βλάστησης της Ευρώπης

Χάρτης 3.1: Χάρτης των Εθνικών Δρυμών στην Ελλάδα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

ABSTRACT

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ, ΕΙΚΟΝΩΝ, ΠΙΝΑΚΩΝ & ΣΧΗΜΑΤΩΝ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ^η ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
1.1 Η έννοια του όρου “δάσος”	11
1.2 Ο ρόλος των δασών.....	12
1.2.1 Το δάσος ως οικοσύστημα.....	12
1.2.2 Οι θεμελιώδεις λειτουργίες των δασών.....	12
1.3 Τύποι δασών	14
1.4 Δασικό Περιβάλλον – Φυσικοί πόροι.....	15
1.5 Δασική βιοοικονομία και καινοτομία.....	16
1.6 Ανάκαμψη των Δασών στις Δυτικές Χώρες.....	17
1.7 Θεσμικό πλαίσιο αειφορικής διαχείρισης των δασών	19
1.8 Σκοπός της Εργασίας	20
ΕΝΟΤΗΤΑ 2 ^η Η ΔΑΣΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ Ε.Ε.	21
2.1 Κανονισμοί, Οδηγίες, Συστάσεις και Γνωμοδοτήσεις της Ε.Ε.....	21
2.2 Πολιτικές διαχείρισης των δασών στην Ε.Ε.	22
2.3 Διάσκεψη για την προστασία των Ευρωπαϊκών Δασών (MCPFE)	23
2.4 Στρατηγική Διαχείριση των δασών στην Ε.Ε.	23
2.5 Νόμος για το Κλίμα & Νέα Δασική στρατηγική για το 2030.....	24
2.5 ΚΑΠ - Κοινή Αγροτική Πολιτική	27
2.5.1 ΚΑΠ 2023-2027.....	28
ΕΝΟΤΗΤΑ 3 ^η Η ΔΑΣΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	29
3.1 Πολιτικές διαχείρισης των δασών στην Ελλάδα	29
3.2 Ελληνικό Σύνταγμα και Δάσος	32
3.3 Φορείς Διαχείρισης των Δασών και η συμβουλή τους στην προστασία και την διατήρησή τους	34
3.4 Στρατηγική Διαχείριση των δασών στην Ελλάδα.....	36
ΕΝΟΤΗΤΑ 4 ^η ΚΟΙΝΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΟΙΝΩΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ	37
4.1 Βαθμός Ενσωμάτωσης των Κοινοτικών Κανονισμών και Οδηγιών στην Ελληνική Νομοθεσία	37

4.2 Προϋποθέσεις για την επιτυχή εφαρμογή της δασικής νομοθεσίας	38
ΕΝΟΤΗΤΑ 5 ^Η ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	39
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	40

1.1 Η έννοια του όρου “δάσος”

Με το πέρασμα των χρόνων ο όρος “δάσος” έχει καθοριστεί με διάφορους τρόπους, κυρίως βάση των αναγκών της κάθε χρονικής περιόδου.

Η διερεύνηση των ιστορικών ορισμών που έχει λάβει ο όρος “δάσος” χρησιμεύει στο να τονιστεί η αντίφαση μεταξύ της σύγχρονης χρήσης της λέξης, η οποία υπονοεί μια περιοχή με πολλές συστάδες δέντρων, που καλύπτεται από τις κόμης τους, και της αρχικής σημασίας της λέξης, η οποία υποδήλωνε μη καλλιεργούμενες εκτάσεις γης, που περιλάμβαναν διάφορους τύπους βλάστησης, τις οποίες διεκδικούσαν οι βασιλείς (Putz & Redford, 2010).

Το 1948, υιοθετήθηκε από τον Food and Agriculture Organization (FAO) ένας ορισμός των δασών ο οποίος είχε ως βάση του την αξιολόγηση του δυναμικού συγκομιδής ξύλου. Σύμφωνα λοιπόν με τον ανωτέρω ορισμό, ως δάσος, ορίζονται τα εδάφη που φέρουν φυτικές ενώσεις όπου κυριαρχούν δέντρα οποιουδήποτε μεγέθους, ικανά να παράγουν ξυλεία ή άλλα προϊόντα ή να ασκούν επιρροή στο κλίμα ή στο υδάτινο καθεστώς. Ο ορισμός αυτός, που εγκρίθηκε από όλα τα μέλη του FAO, είναι ο πρώτος ορισμός που χρησιμοποιήσαν όλες οι χώρες έτσι ώστε να υπάρχει μια κοινή αναφορά (Grainger, 2008).

Την δεκαετία του 1960 τα περιβαλλοντικά κινήματα που δημιουργήθηκαν, έθεσαν νέους στόχους διαχείρισης των δασών με βάση την οικολογική έννοια του δάσους ως φυσικό οικοσύστημα. Τα κινήματα αυτά χρησιμοποίησαν ορισμούς για τα δάση δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στα χαρακτηριστικά των δασικών οικοσυστημάτων και στην κατανομή τους στις χερσαίες οικοπεριοχές (Chazdon et al., 2016).

Η αξιολόγηση του δάσους του FAO το 2005 (FAO 2005) όρισε το δάσος ως τη γη που εκτείνεται σε περισσότερα από 0,5 εκτάρια, με δέντρα υψηλότερα από τα 5 μέτρα και κάλυψη κόμης άνω του 10%. Στον ανωτέρω ορισμό δεν περιλαμβάνεται η γη που είναι κατά κύριο λόγο γεωργική ή αστική (FAO 2004). Αυτός ο ορισμός χρησιμοποιείται από πολλές χώρες ως βάση για τους εθνικούς τους ορισμούς για τα δάση ή ως ορισμό τον οποίο τείνουν να υιοθετήσουν για εθνικό ορισμό (Tomppo et al., 2010).

Τι ορισμό δίνει όμως η Ε.Ε. για το δάσος; Στην ανωτέρω ερώτηση δεν υπάρχει κοινή απάντηση σε όλα τα κράτη μέλη. Ωστόσο, για τη συγκέντρωση διεθνών στατιστικών σχετικά με τα δάση, η Eurostat ακολουθεί το σύστημα ταξινόμησης του FAO. Η πλειοψηφία των ευρωπαϊκών χωρών είτε χρησιμοποιεί ορισμούς αναφοράς είτε μπορεί να αναφέρει εκτιμήσεις που βασίζονται σε αυτούς. Επιπλέον, πολλές χώρες που δεν χρησιμοποιούν επί του παρόντος τους ορισμούς αναφοράς εξετάζουν το ενδεχόμενο να τους υιοθετήσουν (Vidal et al. 2008).

1.2 Ο ρόλος των δασών

1.2.1 Το δάσος ως οικοσύστημα

Η πρώτη αναφορά στην έννοια του οικοσυστήματος έγινε από τον οικολόγο Arthur Gr. Tansley (1935), ο οποίος όρισε το οικοσύστημα ως ένα μέρος όπου τα βιοτικά και αβιοτικά συστατικά είναι άρρηκτα συνδεδεμένα μεταξύ τους (Tansley, 1935).

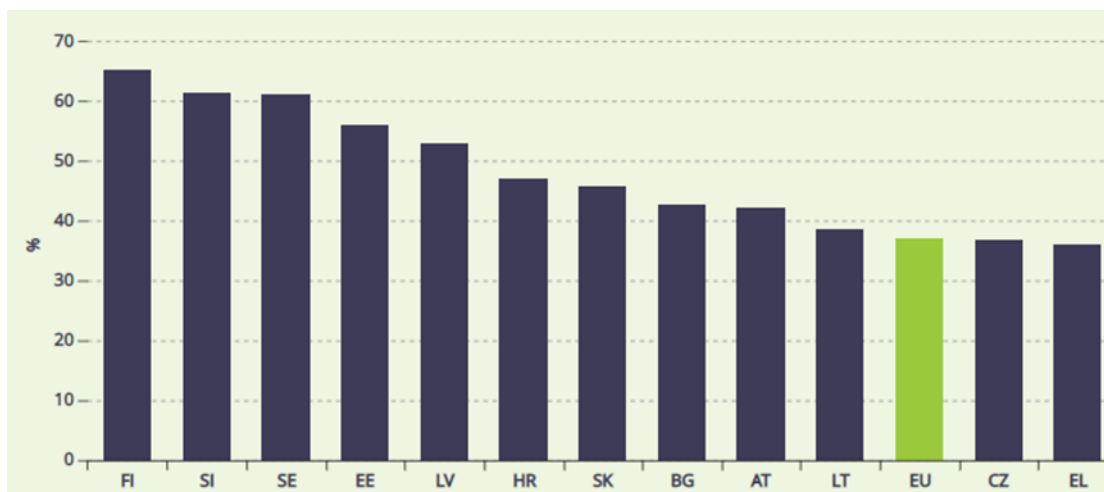
Κάποια χρόνια αργότερα ο E.P. Odum, όρισε ως οικοσύστημα την κάθε μονάδα που περιλαμβάνει το σύνολο των οργανισμών μιας καθορισμένης περιοχής, δηλαδή την βιοκοινότητα, οι οποίοι αλληλοεπιδρούν με το φυσικό τους περιβάλλον, τον βιότοπο, με τέτοιο τρόπο ώστε η ροή της ενέργειας να οδηγεί προς μιας σαφώς καθορισμένη τροφική δομή, βιοτική ποικιλομορφία και ανακυκλώσεις της ύλης (Christian R., 2009).

Τα δάση αποτελούν σημαντικά ενδιαιτήματα όσον αφορά τη βιολογική ποικιλομορφία που παρουσιάζουν και τις οικολογικές λειτουργίες που εξυπηρετούν. Ως παράδειγμα της βιολογικής ποικιλομορφίας που προσφέρουν τα δάση, μπορεί να αναφερθεί ο αριθμός των διαφόρων οργανισμών που φιλοξενούν. Ο αριθμός των γνωστών οργανισμών ανέρχεται περίπου στα 1,75 εκατομμύρια, ο οποίος είναι πιθανό να αποτελεί μόλις το 13% του πραγματικού συνόλου. Για να γίνει κατανοητό το μέγεθος της βιοποικιλότητας που προσφέρουν τα δάση, αξίζει να αναφερθεί πως μόνο στα τροπικά οικοσυστήματα φιλοξενούνται τουλάχιστον τα δύο τρίτα της χερσαίας βιοποικιλότητας της Γης (Gardner et al., 2009; Hawksworth Royal Botanic Gardens et al., 1995).

1.2.2 Οι θεμελιώδεις λειτουργίες των δασών

Σύμφωνα με την Eurostat στην Ε.Ε. το 2018, οι δασικές εκτάσεις συναντώνταν σε ποσοστό περίπου 37%, γεγονός που αποδεικνύει ότι αποτελούν ένα απαραίτητο τμήμα για την εύρυθμη λειτουργία της, μέσω της μείωσης του διοξειδίου του άνθρακα, ως πηγές καθαρού νερού, ως πηγές ανανεώσιμων Α' υλών καθώς και μείωσης του ρίσκου για φυσικές καταστροφές από πλημμύρες και κατολισθήσεις.

Συγκεκριμένα στην Ελλάδα, οι δασικές εκτάσεις αποτελούσαν το 36,2%, της χώρας. Τα παραπάνω στατιστικά απεικονίζονται στο **Διάγραμμα 1.1**, που ακολουθεί στην επόμενη σελίδα.

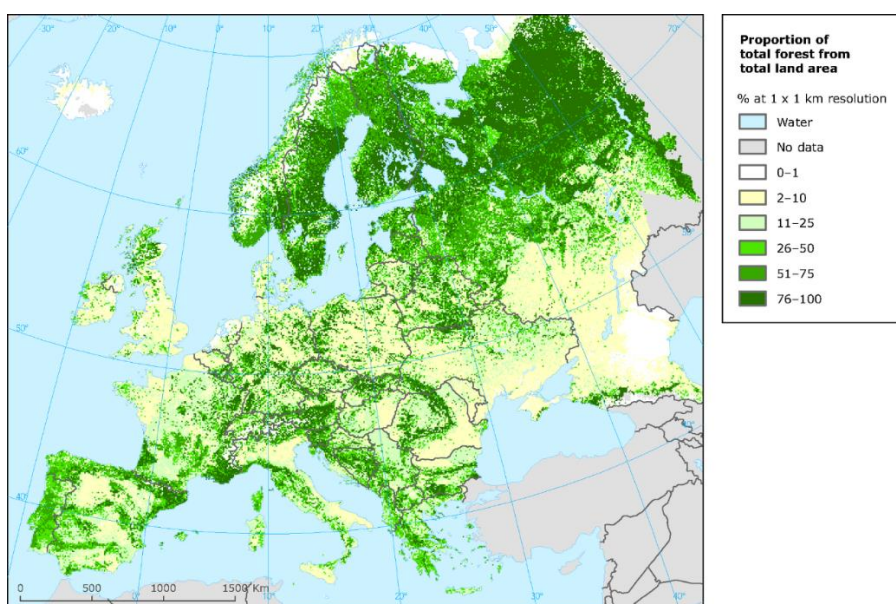

Διάγραμμα 1.1: Ποσοστό των δασικών εκτάσεων ευρωπαϊκών χωρών (Πηγή: Statistics for the European Green Deal)

European Union (EU)

Belgium	(BE)	Greece	(EL)	Lithuania	(LT)	Portugal	(PT)
Bulgaria	(BG)	Spain	(ES)	Luxembourg	(LU)	Romania	(RO)
Czechia	(CZ)	France	(FR)	Hungary	(HU)	Slovenia	(SI)
Denmark	(DK)	Croatia	(HR)	Malta	(MT)	Slovakia	(SK)
Germany	(DE)	Italy	(IT)	Netherlands	(NL)	Finland	(FI)
Estonia	(EE)	Cyprus	(CY)	Austria	(AT)	Sweden	(SE)
Ireland	(IE)	Latvia	(LV)	Poland	(PL)		

Πίνακας 1.1: Αρχικά Χωρών Ε.Ε. (Πηγή: ec.europa.eu)

Χάρτης 1.1: Χάρτης ποσοστών δασικών εκτάσεων στην Ευρώπη (Πηγή: European Environment Agency)

Σύμφωνα με το **Διάγραμμα 1.1** καθώς και τον **Χάρτη 1.1**, παρατηρούμε ότι την μεγαλύτερη κάλυψη σε δάση την έχει η Φιλανδία, ακολουθούμενη από την Σλοβενία, Σουηδία και Εσθονία. Η Ελλάδα όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, βρίσκεται πολύ κοντά στον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

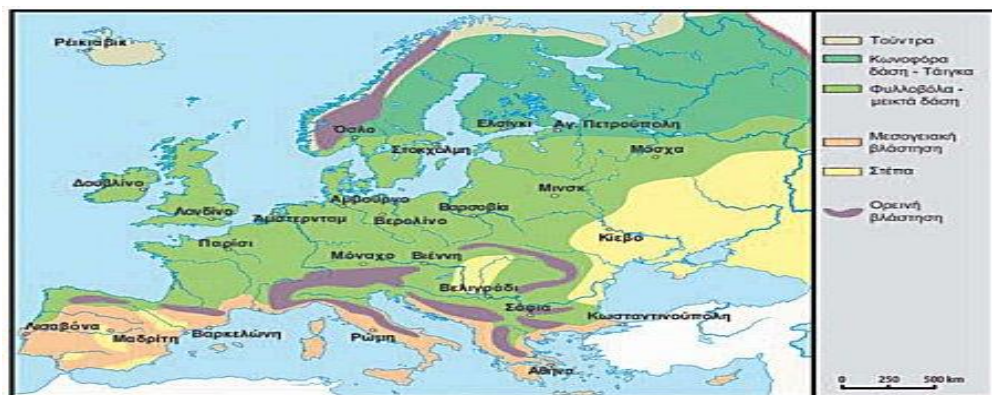
Το πλήθος των οικολογικών υπηρεσιών που προσφέρουν τα δάση είναι θεμελιώδες, με βασικούς άξονες συμβολής, σύμφωνα με τους David W. Pearce & Corin G. Pearce, να είναι:

- Η ρύθμιση του τοπικού και του παγκόσμιου κλίματος.
- Η βελτίωση των καιρικών φαινομένων και η ρύθμιση του υδρολογικού κύκλου.
- Η προστασία στις λεκάνες απορροής και στη βλάστησή τους.
- Η επιρροή που έχουν στην ροή των υδάτων και την σύσταση των εδαφών.

1.3 Τύποι δασών

Τα δάση μπορούν να διακριθούν και να κατηγοριοποιηθούν, με βάση διάφορα κριτήρια, όπως το κλίμα, τη γεωγραφική τους θέση, οικολογικά και οικονομικά κριτήρια. Οι βασικότεροι οικολογικοί τύποι δασών που συναντώνται σε διάφορες περιοχές ανά τον κόσμο είναι:

- Τροπικά δάση, τα οποία χαρακτηρίζονται συνήθως από εναλλαγές θερμοκρασιών, υψηλές βροχοπτώσεις, αυξημένη υγρασία και ποικίλα είδη φυτών και ζώων (Steege et al., 2015).
- Δάση εύκρατης ζώνης με μέτριες εντάσεις βροχοπτώσεων και θερμοκρασιών. Η κατηγορία αυτή χαρακτηρίζεται κυρίως από την παρουσία φυλλοβόλων δένδρων (Steege et al., 2015).
- Βόρεια δάση, δηλαδή οι πιο ψυχρές δασικές περιοχές (Steege et al., 2015).
- Δάση *Montane*, με μεγάλο υψόμετρο και απότομες πλαγιές, καθώς και ποικίλα φυτικά και ζωικά είδη (JF Franklin et al., 1987).

Χάρτης 1.2: Χάρτης βλάστησης της Ευρώπης (Πηγή: ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2294/Geografia_B-Gymnasiou_html-empl/mat2_24.html)

Όσον αφορά τις βασικές κατηγορίες των δασών με περισσότερο οικονομικά και κοινωνικά κριτήρια, αυτές είναι:

- Παραγωγικά δάση, τα οποία διαχειρίζονται με σκοπό την παραγωγή ξυλείας και άλλων δασικών προϊόντων (Watson et al., 2014).
- Προστατευόμενα δάση, με ιδιαίτερο επιστημονικό, αισθητικό, οικολογικό ή γεωμορφολογικό ενδιαφέρον, όπως εθνικοί δρυμοί, καταφύγια άγριων ζώων και άλλες προστατευόμενες περιοχές (Watson et al., 2014).
- Κοινοτικά δάση, τα οποία διαχειρίζονται από τις τοπικές κοινότητες για δική τους χρήση και προς όφελός τους (Watson et al., 2014).
- Δάση αναψυχής, τα οποία συνήθως βρίσκονται κοντά σε αστικές περιοχές και αποτελούν παράγοντες διαβίωσης και τουριστικής ανάπτυξης (Wolfslehner et al., 2020).

Τα δάση διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας του πλανήτη και παρέχουν μια σειρά από οφέλη τόσο στον άνθρωπο όσο και στο φυσικό περιβάλλον. Όπως αναφέρθηκε, οι οικολογικοί τύποι των δασών, μπορούν να παρέχουν σημαντικές οικοσυστημικές υπηρεσίες, όπως την δέσμευση του διοξειδίου του άνθρακα, ενώ τύποι δασών με οικονομικά και κοινωνικά κριτήρια στοχεύουν περισσότερο στη διατήρηση και ενίσχυση βιοποριστικών, αλλά και κοινωνικών αναγκών. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να αναγνωριστούν και να εξισορροπηθούν οι οικολογικές και οικονομικές λειτουργίες των δασών για να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά όπως, καθώς και όπως μεγάλης ποικιλίας των οργανισμών που φιλοξενούν.

1.4 Δασικό Περιβάλλον – Φυσικοί πόροι

Τα δάση είναι σύνθετα οικοσυστήματα που χαρακτηρίζονται από υψηλά επίπεδα βιοποικιλότητας, και διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην διατήρηση της υγείας και της σταθερότητας του περιβάλλοντος (Karjalainen et al., 2009). Αποτελούνται από πολλαπλά στρώματα βλάστησης, όπως ο θόλος (canopy), ο υπόροφος (understory) και το δάπεδο του δάσους (forest floor), καθένα από τα οποία παρέχει μοναδικά ενδιαίτηματα για μια ποικιλία φυτικών και ζωικών ειδών. Τα δάση έχουν ζωτική σημασία για την ρύθμιση του κλίματος της Γης, καθώς απορροφούν το διοξείδιο του άνθρακα από την ατμόσφαιρα, αποθηκεύουν τον άνθρακα στη βιομάζα και το έδαφος και απελευθερώνουν το οξυγόνο μέσω της φωτοσύνθεσης. Αποτελούν επίσης σημαντική πηγή γλυκού νερού, καθώς πολλά ποτάμια και ρέματα προέρχονται από δασικές περιοχές. Επιπλέον, τα δάση παρέχουν μια σειρά από οικοσυστημικές υπηρεσίες που είναι απαραίτητες για την ανθρώπινη ευημερία, όπως ο καθαρισμός του αέρα και του νερού, ο έλεγχος της διάβρωσης και η ανακύκλωση των θρεπτικών στοιχείων (Pretzsch et al., 2010).

Τα δάση αποτελούν πλούσια πηγή μιας μεγάλης ποικιλίας φυσικών πόρων, συμπεριλαμβανομένης της ξυλείας, άλλων δασικών προϊόντων, και του νερού. Η ξυλεία είναι ένας από τους σημαντικότερους φυσικούς πόρους που προέρχονται από δάση και χρησιμοποιείται εκτενώς για την παραγωγή χαρτιού, επίπλων και οικοδομικών υλικών. Άλλα δασικά προϊόντα είναι η ρητίνη, τα φρούτα, οι ξηροί καρποί, μανιτάρια, φαρμακευτικά φυτά και

καλλωπιστικά φυτά, τα οποία χρησιμοποιούνται για τρόφιμα, φάρμακα, χειροτεχνίες και άλλους σκοπούς. Αυτά τα προϊόντα συμβάλλουν σημαντικά στη διαβίωση των εξαρτώμενων από τα δάση κοινοτήτων και αποτελούν σημαντική πηγή εισοδήματος και απασχόλησης σε πολλές αγροτικές περιοχές (Pretzsch et al., 2010).

Τα δάση είναι επίσης μια σημαντική πηγή γλυκού νερού, διαδραματίζοντας κρίσιμο ρόλο στη ρύθμιση των κύκλων του νερού και στη διατήρηση της ποιότητας του νερού. Λειτουργούν ως φυσικά φίλτρα, καθαρίζοντας το νερό και μειώνοντας τον κίνδυνο ασθενειών που μεταδίδονται στο νερό (Friedrich et al., 2017).

1.5 Δασική βιοοικονομία και καινοτομία

Όσον αφορά το περιβάλλον, τα τελευταία χρόνια αποτυπώνονται διαρκώς ανησυχίες για φαινόμενα όπως η κλιματική αλλαγή, η έλλειψη πόρων και η βιομηχανική αναδιάρθρωση και κερδίζουν την προσοχή των κυβερνήσεων, των βιομηχανιών, αλλά και της ερευνητικής κοινότητας. Αυτό έχει οδηγήσει σε μια αυξανόμενη ευαισθητοποίηση του κοινού για την προστασία του περιβάλλοντος. Για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων έχουν προταθεί, όπως έχει αναφερθεί, η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης και εφαρμογές ολιστικών στρατηγικών καθώς και η έννοια της βιοοικονομίας, η οποία ενσωματώνει οικονομικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικές πτυχές της βιώσιμης ανάπτυξης (D'Amato et al., 2017).

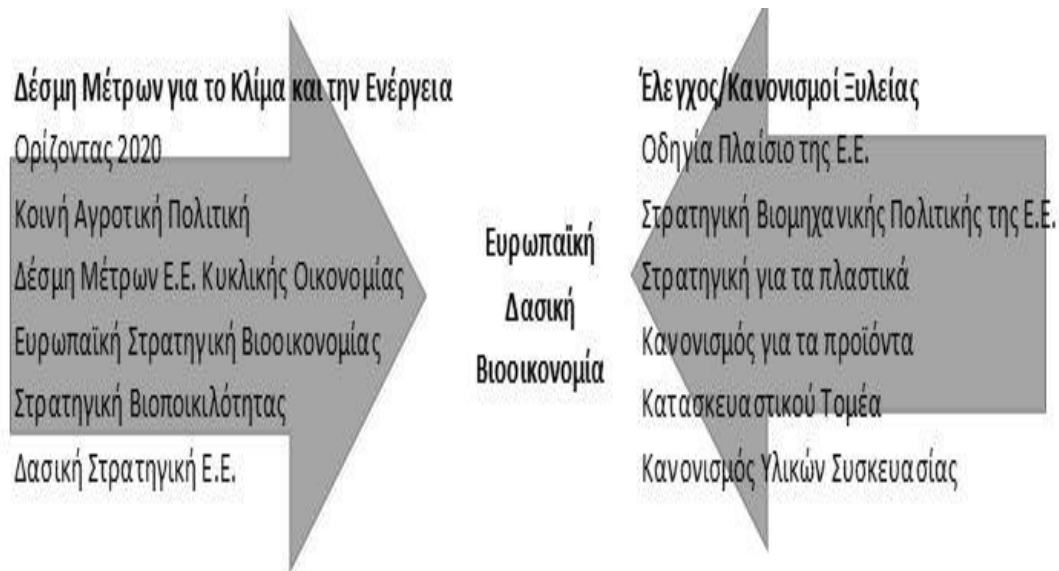
Περιλαμβάνει δραστηριότητες που σχετίζονται με τους ανανεώσιμους βιολογικούς πόρους (βιοπόρους) για τη βιώσιμη παραγωγή τροφίμων, τις υλικές και ενεργειακές ανάγκες, με παράλληλη διατήρηση των φυσικών πόρων και εξασφάλιση περιβαλλοντικών υπηρεσιών μέσω της καινοτομίας. Παράλληλα η καινοτομία δεν αποτελεί μια απλή, γραμμική διαδικασία, όπου η θεμελιώδης έρευνα ακολουθείται από την εφαρμοσμένη έρευνα και στη συνέχεια από την ανάπτυξη στην αγορά. Αντίθετα, η έρευνα των συστημάτων καινοτομίας την περιγράφει ως μια περίπλοκη συνεργασία μεταξύ πολλαπλών φορέων, όπως επιχειρήσεις, ερευνητικά ιδρύματα, κυβερνητικούς φορείς, ενώσεις, ΜΚΟ, επιχειρηματίες και χρήστες, οι οποίοι αναπτύσσουν δίκτυα, επιτρέποντας τη μεταφορά γνώσεων και πεποιθήσεων, τα οποία είναι πιθανό να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο, δημιουργώντας την ανάγκη για νέα επίσημα δίκτυα, καθώς τομείς όπως η δασοκομία, η γεωργία και η επεξεργασία ξύλου αναμένεται να μετατοπιστούν, επιτρέποντας σε νέους διατομεακούς φορείς να συνεργαστούν και να σχηματίσουν δίκτυα, με σκοπό την επίτευξη οικονομικών συμφερόντων, αλλά και μιας βιώσιμης και καινοτόμου ανάπτυξης (Jankovský M. et al. 2021).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θέσει ως προτεραιότητα την ανάπτυξη της βιοοικονομίας, συμπεριλαμβανομένης της δασικής βιοοικονομίας, μέσω πολιτικών στρατηγικών, όπως η στρατηγική της Ε.Ε. για την βιοοικονομία. Οι προτεραιότητες της Ε.Ε. για την έρευνα και την καινοτομία καθοδηγούνται κυρίως από τη βιομηχανία, η οποία επικεντρώνεται στην ανάπτυξη συστημάτων, έτσι ώστε να επιτευχθούν οικονομικά και περιβαλλοντικά κριτήρια από την εκμετάλλευση των δασών, μέσω της εφαρμογής μιας καινοτόμου ανάπτυξης. Με στόχο την επίτευξη μιας βιώσιμης βιοοικονομίας, η Ε.Ε. έχει αναπτύξει στρατηγικές πολιτικές και προγράμματα που αποσκοπούν στην ενίσχυση και την κλιμάκωση των τομέων που βασίζονται

στη βιολογία, στην ταχεία ανάπτυξη τοπικών βιοοικονομιών σε ολόκληρη την Ευρώπη και στην κατανόηση των οικολογικών ορίων της βιοοικονομίας.

Στο παρακάτω διάγραμμα απεικονίζονται διάφορες στρατηγικές πολιτικές και προγράμματα που επηρεάζουν την Ευρωπαϊκή Δασική Βιοοικονομία (Σχήμα 1.1)

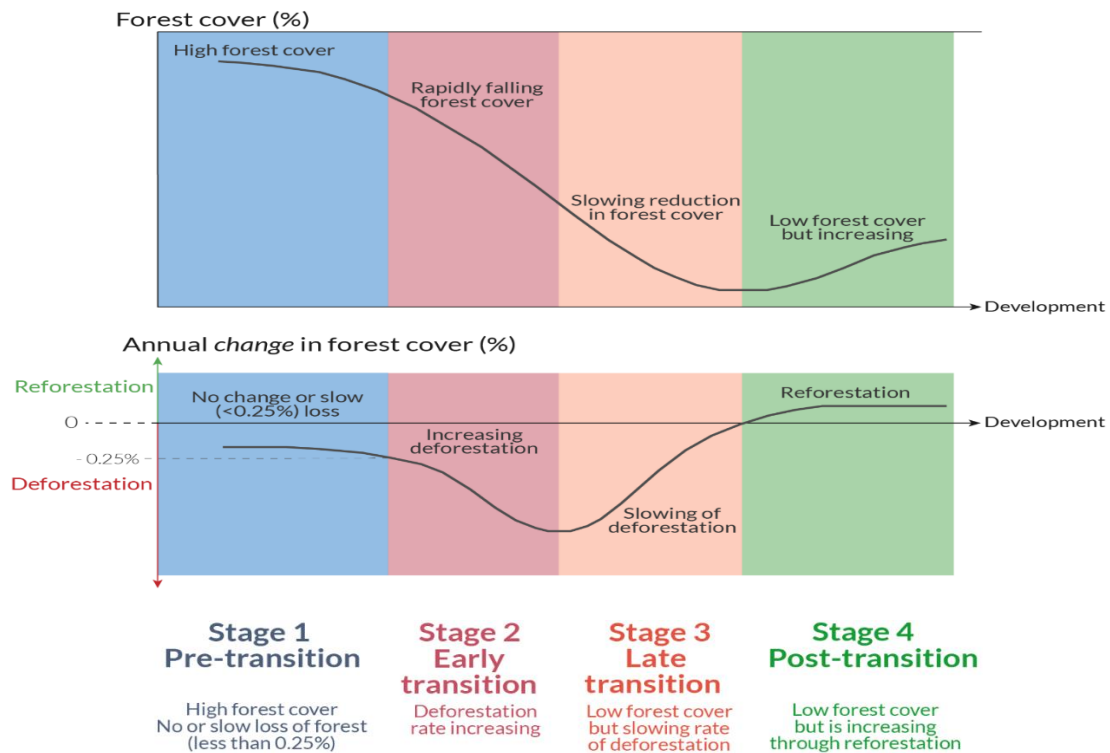
Σχήμα 1.1: Στρατηγικές πολιτικής και προγράμματα που επηρεάζουν την Ευρωπαϊκή Δασική Βιοοικονομία (Πηγή: Aggestam et al., 2017)

1.6 Ανάκαμψη των Δασών στις Δυτικές Χώρες

Τα τελευταία έτη παρατηρείται στις δυτικές χώρες, ένα πρότυπο όπου στο παρελθόν υπήρχαν ιστορικά υψηλοί ρυθμοί αποδάσωσης, μέχρι ενός σημείου καμπής όπου η αποψίλωση των δασών όχι μόνο επιβραδύνεται, αλλά τα δάση επιστρέφουν. Το πρότυπο αυτό ονομάζεται “Μοντέλο Μετάβασης Δασικών Εκτάσεων”, και χαρακτηριστικό του είναι η εμφάνιση μίας καμπύλης σε σχήμα U (Hannah Ritchie & Max Roser, 2021).

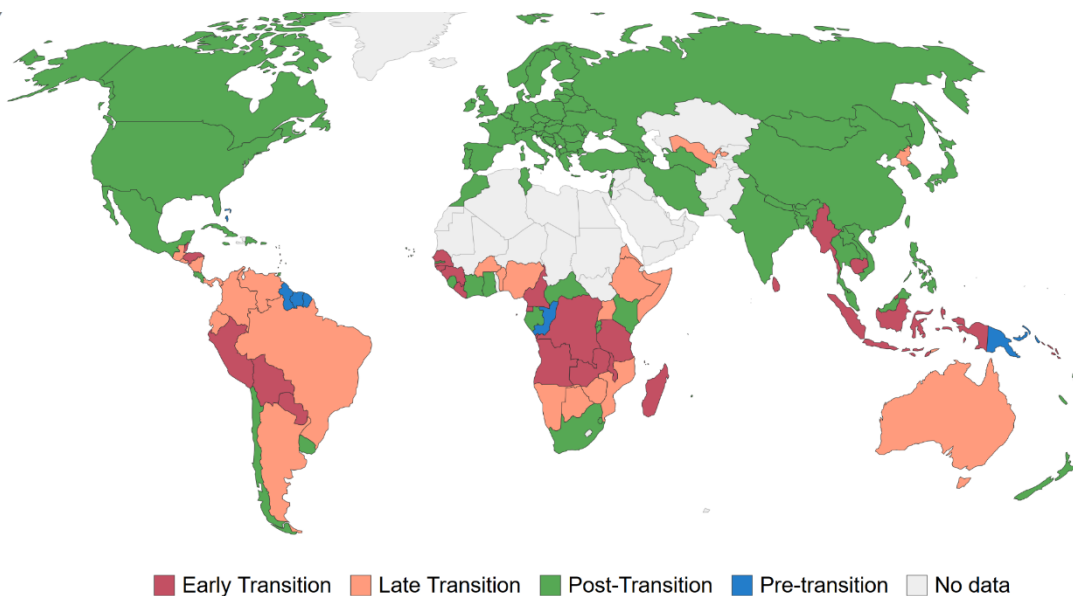
Οι λόγοι που παρατηρείται το ανωτέρω πρότυπο, είναι οι εξής:

- Ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού στις χώρες που αναπτύσσονται, επιβραδύνεται.
- Την θέση του ξύλου, παίρνουν πλέον άλλες πηγές ενέργειας όπως τα ορυκτά καύσιμα, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας καθώς και η πυρηνική ενέργεια.
- Η αποδοτικότητα των καλλιεργημένων εδαφών ολοένα και βελτιώνεται, και ως εκ τούτου δεν απαιτούνται πλέον, επιπλέον γεωργικά εδάφη.
- Παγκοσμιοποίηση - Εμπόριο – Εισαγωγές των προϊόντων που χρειάζεται μία χώρα από άλλες τρίτες.

Διάγραμμα 1.2 : Μοντέλο Μετάβασης Δασικών Εκτάσεων (Πηγή: ourworldindata.org/deforestation#forest-transitions-why-do-we-lose-then-regain-forests)

Το Μοντέλο Μετάβασης Δασικών Εκτάσεων μπορεί να θεωρηθεί ότι ακολουθεί μία «αναπτυξιακή» οδό και αυτό διότι, οι ανεπτυγμένες χώρες όπως οι ΗΠΑ, η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο, οι οποίες είχαν μακρά ιστορία αποψίλωσης των δασών τους, πλέον έχουν ξεπεράσει το μεταβατικό στάδιο και σε αντιδιαστολή οι χώρες χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος, παρατηρείται ότι έχουν σήμερα μεγαλύτερη αποψίλωση των δασών τους.

Εικόνα 1.1 : «Αναπτυξιακή Οδός» Μοντέλου Μετάβασης Δασικών Εκτάσεων (Πηγή: ourworldindata.org/deforestation#forest-transitions-why-do-we-lose-then-regain-forests)

1.7 Θεσμικό πλαίσιο αειφορικής διαχείρισης των δασών

Ο βασικός άξονας της αρχής της αειφορίας είναι ο κανόνας, ότι κάθε ανθρώπινη επέμβαση στο περιβάλλον πρέπει να γίνεται με τρόπο που διασφαλίζει την ισορροπημένη σχέση μεταξύ εκμετάλλευσης φυσικών πόρων και εξέλιξης των οικοσυστημάτων χάριν και των επομένων γενεών.

Η διαχείριση των δασών αποτελεί έναν τομέα με μεγάλη σημασία για τη διατήρηση της οικολογικής ευημερίας και της κάλυψης των ανθρώπινων μέσων διαβίωσης, συμπεριλαμβανομένων των αναγκών για παραγωγή ξύλου καθώς και όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενη υποενότητα της ανάγκης για μείωση του διοξειδίου του άνθρακα, των πηγών καθαρού νερού και της μείωσης του ρίσκου από φυσικές καταστροφές μέσω πυρκαγιών, πλημμυρών και κατολισθήσεων. Η εφαρμογή λοιπόν, πιο βιώσιμων δασοκομικών πρακτικών αποτελεί επιτακτική ανάγκη για την εξασφάλιση ισορροπίας μεταξύ ανθρώπου και φυσικού περιβάλλοντος.

Για το λόγο αυτό, στην παγκόσμια διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών, το 1992 στο Ρίο Ντι Τζανέιρο, για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (UNCED), με τίτλο “Σύννοδος Κορυφής για τη Γη”, διαμορφώθηκαν κάποιες μη δεσμευτικές αρχές για τα δάση, οι οποίες αποτελούνταν από 17 κριτήρια, που εξασφάλιζαν την επίτευξη μιας αειφόρου διαχείρισης των δασών σε παγκόσμιο επίπεδο.

Κάποια από τα κριτήρια αυτά είναι:

- (1) Η διατήρηση της γενετικής ποικιλομορφίας.
- (2) Η ισορροπία στην παραγωγική ικανότητα των οικοσυστημάτων.
- (3) Η εξασφάλιση της ευημερίας και ζωτικότητας των δασικών οικοσυστημάτων.
- (4) Η ορθολογική διαχείριση εδαφικών και υδατικών πόρων.
- (5) Η ενίσχυση της συμβολής των δασών στις διεργασίες των κύκλων του άνθρακα.
- (6) Η διατήρηση μιας μακροπρόθεσμης κοινωνικοοικονομικής ενίσχυσης που εξασφαλίζουν τα δάση για τις ανθρώπινες ανάγκες.
- (7) Η ανάπτυξη νομικών και θεσμικών πλαισίων για την προστασία των δασών και της αειφόρου διαχείρισης (Jacek P. Siry et al., 2005).

Παρόμοια κριτήρια για την αειφορική διαχείριση των δασών αναπτύχθηκαν και στην “**Συνθήκη του Ελσίνκι**” (Απρίλιος 1992), η οποία έθετε τις κατευθυντήριες γραμμές για την αειφορική διαχείριση των δασών στην Ευρώπη. Μέσω της συνθήκης, προσδιορίστηκαν κάποια κριτήρια και δείκτες για την αξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο οι ευρωπαϊκές χώρες ακολουθούν τις αρχές της αειφόρου διαχείρισης και διατήρησης της βιοποικιλότητας των ευρωπαϊκών δασών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, το ισχύον θεσμικό πλαίσιο για την αειφορική διαχείριση των δασών ποικίλλει από χώρα σε χώρα και από περιοχή σε περιοχή. Ωστόσο, υπάρχουν αρκετές διεθνείς συμφωνίες και πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στην προώθηση μιας αειφόρου διαχείρισης των δασών.

Ένα παράδειγμα αποτελεί η **διεθνής συνθήκη των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή (UNFCCC)** (21 Μαρτίου 1994), η οποία αποσκοπεί στη μετρίαση του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής, με περιορισμό των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου, έπειτα από την ορθή εφαρμογή αειφορικών πρακτικών για τα δάση.

Άλλοι φορείς, οι οποίοι πλαισιώνουν την προσπάθεια αειφορικής διαχείρισης των δασών, είναι το **“Forest Stewardship Council (FSC)”**, αλλά και το **“Program for the Endorsement of Forest Certification (PEFC)”**, τα οποία διασφαλίζουν ότι τα προϊόντα που παράγονται από πιστοποιημένα δάση πληρούν περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά πρότυπα. Οι παραπάνω φορείς είναι αναγνωρισμένοι από αρκετές ΜΚΟ, οργανώσεις, ιδιωτικές εταιρίες αλλά όχι από επίσημα κράτη.

Το θεσμικό πλαίσιο αειφορικής διαχείρισης των δασών περιλαμβάνει ένα συνδυασμό διεθνών συμφωνιών, συστημάτων πιστοποίησης και πρωτοβουλιών που αποσκοπούν στην υπεύθυνη διαχείριση των δασών και στη διασφάλιση της διατήρησης και της βιώσιμης χρήσης των δασικών πόρων.

1.8 Σκοπός της Εργασίας

Καθώς όπως είδαμε και στην εισαγωγή, τα δάση κατέχουν ζωτικής σημασίας ρόλο για τον άνθρωπο και τον πλανήτη μας γενικότερα, με την παρούσα εργασία επιχειρείται μία αναδρομή στη δασική πολιτική τόσο της Ελλάδας όσο και της Ε.Ε., όπως και η διερεύνηση της εφαρμογής της κοινοτικής νομοθεσίας στην Ελλάδα. Η αναδρομή στη δασική νομοθεσία και η σύγκριση των νομοθετικών πλαισίων θα συμβάλλουν στην επισήμανση των τυχόν ελλείψεων που υπάρχουν στην δασική πολιτική, αναφορικά με την προστασία των Ελληνικών και Ευρωπαϊκών δασών.

2.1 Κανονισμοί, Οδηγίες, Συστάσεις και Γνωμοδοτήσεις της Ε.Ε.

Πριν ξεκινήσουμε την ανάλυση των πολιτικών διαχείρισης της Ε.Ε., κρίνεται αναγκαίο να αναφερθούμε στις διαφορές ανάμεσα στους Κανονισμούς, τις Οδηγίες, τις Συστάσεις και τις Γνωμοδοτήσεις της Ε.Ε., σύμφωνα με το άρθρο 288 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ε.Ε. (πρώην άρθρο 249 ΣΕΚ).

Εικόνα 2.1: Κανονισμοί, Οδηγίες και άλλες νομοθετικές πράξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Πηγή: lawspot.gr/nomikes-plirofories/voithitika-kemena/kanonismoi-odigies-kai-alles-nomothetikes-praxeis-tis)

Σύμφωνα λοιπόν με το ανωτέρω άρθρο:

- Ένας Κανονισμός έχει γενική ισχύ.
  - ο Είναι δεσμευτικός στο σύνολό του και θα ισχύει άμεσα σε όλα τα κράτη μέλη.
- Μία Οδηγία είναι δεσμευτική ως προς το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, σε κάθε κράτος μέλος στο οποίο απευθύνεται.
  - ο Αφήνει στις εθνικές αρχές την επιλογή της μορφής και των μεθόδων.
- Οι Συστάσεις και οι Γνωμοδοτήσεις δεν έχουν δεσμευτική ισχύ.

Όταν οι εθνικές αρχές δεν εφαρμόζουν σωστά το δίκαιο της Ε.Ε., η ΕΕ μπορεί να κινήσει επίσημη διαδικασία, κατά της συγκεκριμένης χώρας. Εάν το ζήτημα δεν διευθετηθεί, η ΕΕ μπορεί να παραπέμψει την υπόθεση στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.

2.2 Πολιτικές διαχείρισης των δασών στην Ε.Ε.

Σύμφωνα με την ιδρυτική συνθήκη της ΕΟΚ (Ρώμη 1957), ακόμη και μετά την αναθεώρησή της (Μάαστριχτ 1992), δεν προβλέπεται ρητά μια κοινή δασική πολιτική για όλα τα κράτη μέλη.

Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι η ξυλεία καθώς και άλλα δασικά προϊόντα, δεν περιλαμβάνονται στα προϊόντα του παραρτήματος Ι της συνθήκης της Ρώμης, στα οποία το άρθρο 32 της συνθήκης προβλέπει ότι εφαρμόζεται η κοινή αγορά και καθιερώνει την κοινή αγροτική πολιτική (Συνθήκη για την ίδρυση στις Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας. Ενοποιημένη απόδοση περιλαμβάνοντας στις τροποποιήσεις στις Συνθήκες στις Νίκαιας στις 26 Φεβρουαρίου 2001 (2002/С 325/01)).

Λόγω των ανωτέρω και δεδομένου ότι στις Συνθήκες δεν γίνεται ειδική αναφορά στα δάση, η Ε.Ε. δεν διαθέτει μία κοινή δασική πολιτική. Σύμφωνα ακόμα και με την ιστοσελίδα του ΕΚ *“η δασική πολιτική αποτελεί πρωτίστως εθνική αρμοδιότητα”*, παρόλα αυτά η Ε.Ε. έχει θεσπίσει δράσεις και Κανονισμούς έμμεσα και στον δασικό τομέα, οι οποίες στηρίχθηκαν σε νομικές βάσεις που αφορούσαν άλλες πολιτικές, όπως η ΚΑΠ, η περιφερειακή πολιτική, η βιομηχανική πολιτική και η περιβαλλοντική πολιτική (www.europarl.europa.eu).

Για μια μεγάλη περίοδο η Ε.Ε. λάμβανε ορισμένα μέτρα για την ανάπτυξη του δασικού τομέα, τα οποία στερούνταν του συστηματικού χαρακτήρα που θα έπρεπε να έχουν, και τα οποία δεν ήταν δυνατό να διαχωριστούν από την ΚΑΠ (θα ακολουθήσει ανάλυση της ΚΑΠ στην συνέχεια) .

Το 1989 εγκρίθηκε από το ΕΣ το Πρόγραμμα Δασικής Δράσης, που εστίαζε στην δάσωση γεωργικών εκτάσεων, στην ανάπτυξη και βέλτιστη χρήση των δασών στις αγροτικές ζώνες και στην προστασία των δασών (Community Strategy and Action Programme for the Forestry Sector. Commission Communication, 11 November 1988).

Οι πρώτες πράξεις-Κανονισμοί, και άρα νόμοι για τα κράτη μέλη της Ε.Ε. που αναφέρονται στην προστασία των δασών, αναλύονται παρακάτω:

Το 1986, εκδόθηκε ο Κανονισμός με αριθ. 3528/86 του ΕΣ σχετικά με την προστασία των δασών από την ατμοσφαιρική ρύπανση, σύμφωνα με τον οποίον εγκαθίσταται ένα δίκτυο παρατηρητηρίων καταγραφής της ατμοσφαιρικής ρύπανσης των δασικών περιοχών. Επιπλέον το ίδιο έτος, εκδόθηκε ο Κανονισμός με αριθ. 3529/86, σχετικά με την προστασία των δασών από τις πυρκαγιές.

Το 1992, εκδίδεται ο Κανονισμός με αριθ. 2158/92 του ΕΣ για την πυροπροστασία των Ευρωπαϊκών δασών.

Το 2003, εκδίδεται ο Κανονισμός με αριθ. 2152/2003 για την παρακολούθηση των δασών και των περιβαλλοντικών αλληλεπιδράσεων στην Κοινότητα που υλοποιήθηκε στο διάστημα 2003-2007.

Σκοπός του ανωτέρω κανονισμού ήταν η θέσπιση ενός κοινοτικού συστήματος παρακολούθησης των δασών και των περιβαλλοντικών αλληλεπιδράσεων για την προστασία των δασών της κοινότητας. Το σύστημα βασίζεται στους προαναφερθέντες Κανονισμούς, 3528/86 και 2158/92 του ΕΣ.

Το 2009, εκδίδεται ο Κανονισμός με αριθ. 147/2009 σχετικά με την προστασία της πανίδας και πιο συγκεκριμένα των άγριων πτηνών που φιλοξενούν τα Ευρωπαϊκά Δάση.

Το 2010, εκδίδεται ο Κανονισμός με αριθ. 995/2010, σύμφωνα με τον οποίο απαγορεύεται η παράνομη πώληση υλοτομημένης ξυλείας εντός της Ε.Ε. και απαιτείται από τους φορείς εκμετάλλευσης που διαθέτουν προϊόντα ξυλείας στην αγορά της Ε.Ε., να επιδεικνύουν την δέουσα επιμέλεια προκειμένου να διασφαλίζουν ότι η ξυλεία που πωλούν, είναι νόμιμη.

2.3 Διάσκεψη για την προστασία των Ευρωπαϊκών Δασών (MCPFE)

Η πρώτη **διάσκεψη για την προστασία των δασών στην Ευρώπη (MCPFE)** πραγματοποιήθηκε στο Στρασβούργο της Γαλλίας το 1990. Στόχος της διάσκεψης ήταν η δημιουργία ενός κοινού πλαισίου συνεργασίας μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών σε θέματα δασικής πολιτικής και διαχείρισης. Η διάσκεψη υιοθέτησε το ψήφισμα του Στρασβούργου για τα δάση στην Ευρώπη, το οποίο αποσκοπούσε στην ανάπτυξη μιας πανευρωπαϊκής στρατηγικής για την προστασία και την αειφόρο διαχείριση των δασών.

Έκτοτε, η MCPFE αποτελεί τη βάση ή το κεντρικό σημείο αναφοράς, για τις ευρωπαϊκές χώρες προκειμένου να συντονίσουν τις δασικές πολιτικές και τις πρακτικές διαχείρισης των δασών τους.

Σε διεθνές επίπεδο, η Ε.Ε. συμμετέχει στο Φόρουμ των Ηνωμένων Εθνών για τα Δάση (UNFF, 2000), και δεσμεύτηκε για την εφαρμογή διατάξεων άλλων διεθνών συμφωνιών, συμβάσεων και πρωτοκόλλων, όπως τη Σύμβαση-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την αλλαγή του κλίματος (UN Framework Convention on Climate Change, UNFCCC) και του οικείου Πρωτοκόλλου του Κυότο καθώς και της Σύμβασης για το Εμπόριο Ειδών της Άγριας Πανίδας και Χλωρίδας που απειλούνται με εξαφάνιση (Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, της 10^{ης} Μαρτίου 2005, «Έκθεση για την εφαρμογή της Δασικής Στρατηγικής της ΕΕ», σελ. 4).

Μέσω του Συμβουλίου για τα Δάση, τα κράτη μέλη και η Επιτροπή συντονίζουν τις θέσεις τους πριν από την πραγματοποίηση διεθνών συνεδριάσεων σχετικών με τα δάση.

2.4 Στρατηγική Διαχείριση των δασών στην Ε.Ε.

Πριν ξεκινήσουμε την ανάλυση της Στρατηγικής Διαχείρισης των δασών της Ε.Ε., κρίνεται αναγκαίο να τονιστεί ότι η Δασική Στρατηγική της Ε.Ε., δεν αποτελεί μια νομοθετική πρόταση αλλά βασίζεται σε ένα μη δεσμευτικό από το νόμο ψήφισμα.

Τα κύρια κίνητρα της δημιουργίας μίας τέτοιας Στρατηγικής, ήταν η απουσία συντονισμού και συνοχής μεταξύ των εθνικών πολιτικών των κρατών μελών, καθώς και των διαφορετικών πολιτικών που σχετίζονται με τα δάση σε επίπεδο Ε.Ε..

Τα πρώτα δείγματα μιας πιο συντονισμένης Ευρωπαϊκής Δασικής Στρατηγικής, εμφανίστηκαν στα τέλη της δεκαετίας του 1990, με αφορμή την νομοθετική πρωτοβουλία του ΕΚ για Δασική Στρατηγική της Ε.Ε. (Thomas, 1995), η οποία τροποποιήθηκε και εγκρίθηκε από την ολομέλεια του Κοινοβουλίου τον Ιανουάριο του 1997 στο Στρασβούργο (Ανακοίνωση της Επιτροπής στο

Συμβούλιο και Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, της 10^{ης} Μαρτίου 2005, «Έκθεση για την εφαρμογή της Δασικής Στρατηγικής της ΕΕ», σελ. 4).

Η ΕΕ συνέταξε ανακοίνωση στο τέλος του 1998 στο ΕΚ, όπου περιέγραφε μια Δασική Στρατηγική για την Ε.Ε. (Ανακοίνωση της επιτροπής στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, της 3^{ης} Νοεμβρίου 1998, για τη δασική στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης).

Το ΕΣ, αφού έλαβε υπόψη την ανάλυση και τις κατευθυντήριες γραμμές της ανακοίνωσης της ΕΕ, υιοθέτησε τη Δασική Στρατηγική της Ε.Ε. το 1998 (Ψήφισμα του Συμβουλίου της 15ης Δεκεμβρίου 1998 για μία Δασική Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 1999/C 56/01).

Το 2005, η ΕΕ συνέταξε ανακοίνωση για την εφαρμογή της Δασικής Στρατηγικής της Ε.Ε., συνοδευόμενη από ένα έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, στο οποίο περιγράφονται αναλυτικά τα μέτρα και οι πρωτοβουλίες που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο της δασικής στρατηγικής της Ε.Ε. κατά την περίοδο 1999–2004 (SEC(2005) 333, 10-3-2005. Commission Staff Working Document. Annex to the: Communication on the implementation of the EU Forestry Strategy).

Τα 2006, υιοθετήθηκε το Σχέδιο Δράσης της Ε.Ε. για τα Δάση, για την περίοδο 2007-2011, έπειτα από στενή συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών, με την ενδιάμεση αξιολόγηση να πραγματοποιείται το 2009.

Στις 20 Σεπτεμβρίου 2013, η ΕΕ παρουσίασε την ανακοίνωση της με τίτλο «Μια νέα δασική στρατηγική της Ε.Ε.: για τα δάση και τον δασικό τομέα» λαμβάνοντας υπόψη τις αυξανόμενες προσδοκίες για τα δάση, αλλά και τις σημαντικές κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές (COM(2013)0659).

Στις 3 Σεπτεμβρίου του 2015 εκδόθηκε, το «Πολυετές σχέδιο εφαρμογής της νέας δασικής στρατηγικής της ΕΕ» (SWD(2015)0164).

Μετά από την πρώτη φάση (2015-2017) που οδήγησε στην υλοποίηση μιας σειράς μέτρων προτεραιότητας, η ενδιάμεση έκθεση της Επιτροπής, του Δεκεμβρίου του 2018, σχετικά με τη δασική στρατηγική της Ένωσης, εξέτασε την επιτευχθείσα πρόοδο στο πλαίσιο του πολυετούς σχεδίου δράσης και βοήθησε στον καθορισμό των αξόνων προτεραιότητας κατά τη δεύτερη φάση (2018-2020) της εφαρμογής του (COM(2018)0811).

2.5 Νόμος για το Κλίμα & Νέα Δασική στρατηγική για το 2030

Σύμφωνα με **το Νόμο για το κλίμα (Climate Law)**, που δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Ε. στις 9 Ιουλίου 2021 (climate.ec.europa.eu) και τέθηκε σε ισχύ στις 29 Ιουλίου 2021, οι δεσμεύσεις και οι δράσεις που προτείνονται από την ΕΕ είναι οι εξής:

- Επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050.
- Μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου έως το 2030 κατά 55%, τουλάχιστον.
- Να αναγνωριστεί η ανάγκη ενίσχυσης της απορρόφησης άνθρακα της Ε.Ε. μέσω ενός βελτιωμένου κανονισμού, για τον οποίο η ΕΕ υπέβαλε πρόταση τον Ιούλιο του 2021.

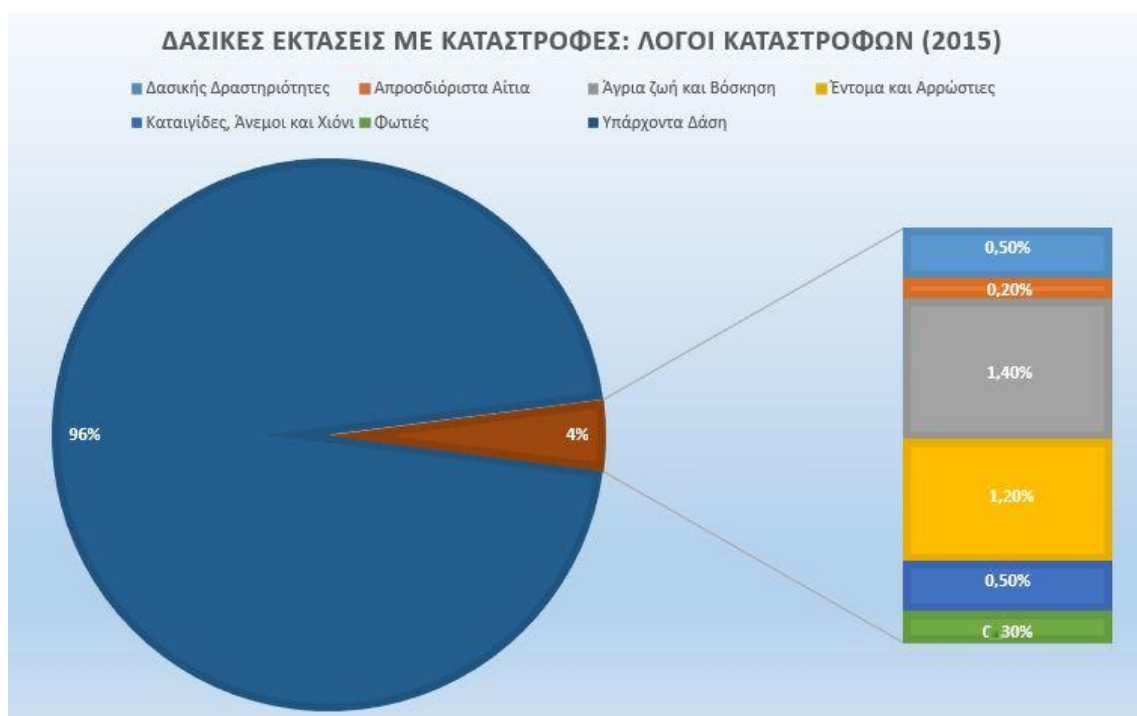

- Η θέσπιση μιας διαδικασίας για τον καθορισμό ενός κλιματικού στόχου για το 2040, λαμβάνοντας υπόψη έναν ενδεικτικό προϋπολογισμό των αερίων του θερμοκηπίου για την περίοδο 2030-2050, ο οποίος θα δημοσιευθεί από την ΕΕ.
- Δέσμευση, για τα έτη μετά το 2050, για αρνητικές εκπομπές ρύπων.
- Σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιστημονικής Συμβουλευτικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή, η οποία θα παρέχει ανεξάρτητες επιστημονικές συμβουλές.
- Αυστηρότερες διατάξεις για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.
- Ισχυρή συνοχή μεταξύ των πολιτικών των Ευρωπαϊκών χωρών για την επίτευξη του στόχου της κλιματικής ουδετερότητας.
- Δέσμευση συνεργασίας με ποικίλους φορείς για την ανάπτυξη ειδικών χαρτών που θα καταγράφουν την πορεία προς την κλιματική ουδετερότητα σε διάφορους κλάδους της οικονομίας.

Για να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι και δεσμεύσεις, ήταν απαραίτητη η θέσπιση της **Νέας δασικής στρατηγικής της Ε.Ε. για το 2030** (Βρυξέλλες, 16.7.2021, COM(2021) 572 final).

Όπως έχει αναφερθεί και στην Ενότητα 1, τα δάση διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή εφόσον έχουν την ικανότητα να απορροφούν μεγάλο μέρος των αερίων του θερμοκηπίου, επομένως η προστασία τους αποτελεί επιτακτική ανάγκη.

Στο **Σχήμα 2.1** απεικονίζονται τα ποσοστά των δασών που έχουν καταστραφεί και τα αίτια καταστροφής τους.

Σχήμα 2.1: Ποσοστό των Ευρωπαϊκών δασών που έχουν υποστεί καταστροφή (Πηγή: State of Europe's Forests 2015, FOREST EUROPE, Liaison Unit Madrid)

Η στρατηγική της Ε.Ε. καθορίζει το πλαίσιο της πολιτικής έτσι ώστε να επιτευχθεί η ανάπτυξη υγιών, ποικιλόμορφων και ανθεκτικών δασών, τα οποία θα έχουν σημαντική συμβολή στην επίτευξη των στόχων και των δεσμεύσεων που έχουν τεθεί.

Περιλαμβάνονται μέτρα ενίσχυσης της προστασίας, της αποκατάστασης, της βιώσιμης διαχείρισης και της βελτίωσης της παρακολούθησης των δασών στην Ε.Ε..

Η στρατηγική προτείνει επίσης μέτρα για τη δημιουργία και την προώθηση καινοτόμων υλικών και προϊόντων που έχουν τη δυνατότητα να αντικαταστήσουν τα αντίστοιχα προϊόντα που βασίζονται σε ορυκτά υλικά, όπως και για τη βελτίωση της δασικής οικονομίας.

Ακόμη περιλαμβάνει μέτρα για τη βιώσιμη αναδάσωση και ορίζει ένα χάρτη πορείας για να πραγματοποιηθεί η φύτευση τουλάχιστον 3 δισεκατομμυρίων δέντρων στην Ε.Ε. μέχρι το 2030.

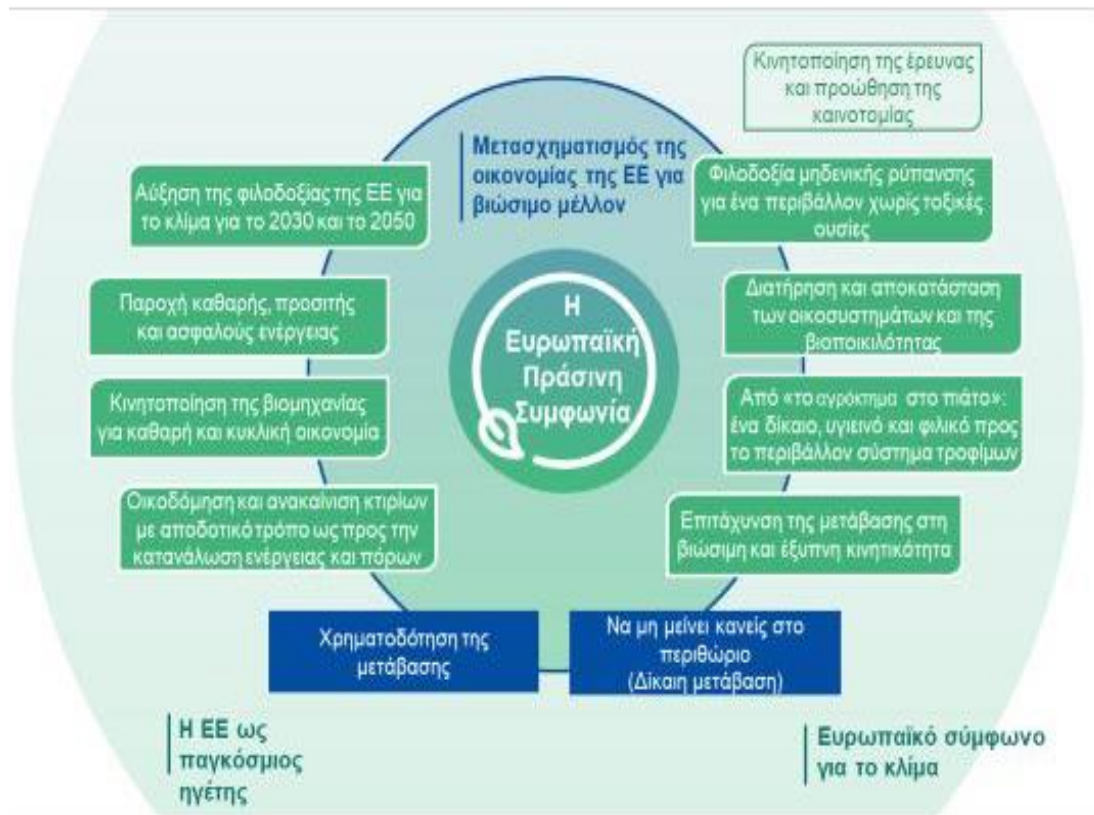
Όλα τα μέτρα όπως αναφέρονται στη Νέα δασική στρατηγική της Ε.Ε. για το 2030 είναι τα εξής:

1. Στήριξη των κοινωνικοοικονομικών λειτουργιών των δασών για ευημερούσες αγροτικές περιοχές και ενίσχυση της δασικής βιοοικονομίας εντός των ορίων της βιωσιμότητας.
  - 1.1 Προώθηση της βιώσιμης δασικής βιοοικονομίας για προϊόντα ξυλείας μακράς διάρκειας ζωής.
  - 1.2 Διασφάλιση της βιώσιμης χρήσης των πόρων με βάση την ξυλεία για βιοενέργεια.
  - 1.3 Προώθηση της δασικής βιοοικονομίας που δεν βασίζεται στην ξυλεία, συμπεριλαμβανομένου του οικοτουρισμού.
  - 1.4 Ανάπτυξη δεξιοτήτων και ενδυνάμωση των πολιτών για βιώσιμη δασική βιοοικονομία.
2. Προστασία, αποκατάσταση και διεύρυνση των δασών της Ε.Ε. για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, την αντιστροφή της απώλειας βιοποικιλότητας και τη διασφάλιση ανθεκτικών και πολυλειτουργικών δασικών οικοσυστημάτων.
  - 2.1 Προστασία των τελευταίων πρωτογενών και παλαιών δασών της Ε.Ε.
  - 2.2 Διασφάλιση της αποκατάστασης των δασών και της ενισχυμένης βιώσιμης διαχείρισης των δασών για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και την ανθεκτικότητα των δασών.
  - 2.3 Αναδάσωση δασών και διάσωση βιοποικιλότητας.
  - 2.4 Οικονομικά κίνητρα για ιδιοκτήτες και διαχειριστές δασών για τη βελτίωση της ποσότητας και της ποιότητας των δασών της Ε.Ε..
3. Στρατηγική παρακολούθησης των δασών, υποβολή εκθέσεων και συλλογή δεδομένων.
4. Ένα ισχυρό θεματολόγιο έρευνας και καινοτομίας για τη βελτίωση των γνώσεων μας σχετικά με τα δάση.
5. Συμμετοχικό και συνεκτικό πλαίσιο διακυβέρνησης της Ε.Ε. για τα δάση.
6. Εντατικοποίηση της εφαρμογής και της επιβολής του υφιστάμενου κεκτημένου της Ε.Ε..

Στα πλαίσια της **Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας (Σχήμα 2.2)** και της **Νέας Στρατηγικής για τα δάση**, η ΕΕ αποδέχτηκε μια προσωρινή πολιτική συμφωνία, που επιτεύχθηκε μεταξύ του ΕΚ και του ΕΣ, σχετικά με έναν κανονισμό της Ε.Ε. που αφορά τις αλυσίδες εφοδιασμού και την αποφυγή αποψίλωσης των δασών. Ο νέος νόμος θα διασφαλίζει ότι βασικά αγαθά που διατίθενται στην αγορά της Ε.Ε., δεν θα συμβάλλουν πλέον με την παραγωγή τους και την διάθεση τους στην αγορά, στην αποψίλωση και την υποβάθμιση των δασών.

Με αυτή τη νέα συμφωνία, επιχειρείται να αναστείλει σημαντικό μέρος της παγκόσμιας αποψίλωσης και υποβάθμισης των δασών, το οποίο θα οδηγήσει στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου όπως και της απώλειας της βιοποικιλότητας. Όταν τεθούν σε ισχύ οι

νέοι κανόνες, όλες οι εταιρείες που διαθέτουν στην αγορά της Ε.Ε. ή εξαγουν από αυτήν φοινικέλαιο, βοοειδή, σόγια, καφέ, κακάο, ξυλεία και καουτσούκ, καθώς και παράγωγα προϊόντα τους, θα πρέπει μέσα σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα να προχωρήσουν στην εφαρμογή τους.

Σχήμα 2.2: Ευρωπαϊκή πράσινη συμφωνία (Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή European Green Deal)

Αυτά τα αγαθά προσδιορίστηκαν με βάση μελέτες για την εκτίμηση των επιπτώσεων που έχει η παραγωγή και η διάθεσή τους στην αγορά, καθώς αποτελούν βασικούς παράγοντες αποψίλωσης των δασών λόγω της γεωργικής επέκτασης που επιφέρει η παραγωγή τους.

2.5 ΚΑΠ- Κοινή Αγροτική Πολιτική

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ), η οποία περιλαμβάνει ένα σύνολο από νόμους που θεσπίστηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.), αποτελεί ύψιστης σημασίας, για την προώθηση μιας συνεκτικής γεωργικής πολιτικής σε όλα τα κράτη μέλη της.

Η ΚΑΠ ψηφίστηκε το 1962, από τα έξι ιδρυτικά έθνη των τότε Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Βέλγιο, Δυτική Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβούργο και Ολλανδία), και παραμένει η παλαιότερη πολιτική της Ε.Ε. που εξακολουθεί να υφίσταται μέχρι και σήμερα. Η πολιτική αυτή, περιλαμβάνει μέτρα που σχετίζονται άμεσα και με τη δασοκομία, συμπεριλαμβανομένης της στήριξης της αναδάσωσης και της αγροδασοπονίας (Boris T. Van Zanten et al., 2013).

Στόχοι της ΚΑΠ σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα της Ε.Ε. είναι οι εξής:

- *Η στήριξη των γεωργών και η βελτίωση της γεωργικής παραγωγικότητας, μέσω της εξασφάλισης σταθερής προσφοράς τροφίμων σε προσιτές τιμές.*
- *Η διασφάλιση μίας αξιοπρεπούς διαβίωσης για τους γεωργούς της Ε.Ε..*
- *Η συμβολή στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής ταυτόχρονα με την βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων.*
- *Η διατήρηση των αγροτικών περιοχών και των τοπίων σε όλη την Ε.Ε..*
- *Να διατηρηθεί ζωντανή η αγροτική οικονομία μέσω της προώθησης της απασχόλησης στους τομείς της γεωργίας και των γεωργικών προϊόντων διατροφής και σε συναφείς τομείς.*

Η ΚΑΠ είναι κοινή πολιτική για όλες τις χώρες της Ε.Ε.. Η διαχείριση και χρηματοδότησή της ασκείται σε ευρωπαϊκό επίπεδο από τους πόρους του προϋπολογισμού της Ε.Ε. (agriculture.ec.europa.eu/).

2.5.1 ΚΑΠ 2023-2027

Η ΚΑΠ εξελίχθηκε με την πάροδο των χρόνων, με σκοπό την ανταπόκρισή της στις όλο και περισσότερο μεταβαλλόμενες οικονομικές συνθήκες, αλλά ταυτόχρονα και στις απαιτήσεις και ανάγκες των Ευρωπαίων πολιτών.

Η εφαρμογή της ΚΑΠ 2023-27 άρχισε από την 1η Ιανουαρίου του 2023. Η στήριξη προς τους γεωργούς και τους ενδιαφερόμενους φορείς στις 27 χώρες της Ε.Ε., βασίζεται στο νομικό πλαίσιο της ΚΑΠ για την περίοδο 2023-27 και στις επιλογές που περιγράφονται λεπτομερώς στα στρατηγικά σχέδια της ΚΑΠ, τα οποία εγκρίθηκαν από την Επιτροπή (agriculture.ec.europa.eu).

Η ΚΑΠ 2023-27 έχει ως βάση της τρεις κανονισμούς:

- Τον Κανονισμό 2021/2116 της Ε.Ε., σχετικά με την χρηματοδότηση, την διαχείριση και την παρακολούθηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και την κατάργηση του Κανονισμού αριθ. 1306/2013.
- Τον Κανονισμό 2021/2115 της Ε.Ε., σχετικά με την θέσπιση κανόνων για τη στήριξη των εθνικών στρατηγικών σχεδίων για την ΚΑΠ και την κατάργηση των Κανονισμών αριθ.1305/2013 και αριθ. 1307/2013.
- Τον Κανονισμό 2021/2117 της Ε.Ε., σχετικά με την τροποποίηση του Κανονισμού αριθ.1308/2013 για την θέσπιση μίας κοινής οργάνωσης των αγορών γεωργικών προϊόντων, του Κανονισμού αριθ.1151/2012 για τα συστήματα ποιότητας των γεωργικών προϊόντων καθώς και του Κανονισμού αριθ.251/2014 σχετικά με τις γεωγραφικές ενδείξεις των ενδοομικών προϊόντων και του Κανονισμού αριθ.228/2013 για τον καθορισμό μέτρων για τη γεωργία στις εξόχως απόκεντρες περιοχές της Ε.Ε..

Για το διάστημα 2021-22, ίσχυε ο Κανονισμός 2020/2220 της ΕΕ (μεταβατικός), ο οποίος καθόριζε τους όρους για την παροχή στήριξης από τα ταμεία ΕΓΤΕ και ΕΓΤΑΑ, παρατείνοντας και τροποποιώντας διατάξεις που περιέχονται σε προηγούμενους κανονισμούς.

3.1 Πολιτικές διαχείρισης των δασών στην Ελλάδα

Η ιστορία των δασικών πολιτικών στην Ελλάδα χρονολογείται από τον 19ο αιώνα, οπότε και θεσπίστηκαν οι πρώτοι νόμοι σχετικά με την προστασία και την διαχείρισή τους. Το 1836, ιδρύεται η Δασική Υπηρεσία και την ίδια περίοδο θεσπίζονται τα πρώτα μέτρα που αφορούσαν τη διοίκηση των δασών και αποσκοπούσαν στην απαγόρευση της ρητίνευσης των εθνικών δασών και στην ρύθμιση της βοσκής εντός των ορίων τους. Εκείνη την περίοδο έγινε επίσης και μία πρώτη προσπάθεια για την απογραφή της δημόσιας δασικής ιδιοκτησίας.

Το 1843 έγινε η πρώτη αναδιοργάνωση των Δασικών Υπηρεσιών και ακολούθησαν πολλές τροποποιήσεις τόσο στη δομή και τη σύνθεση της υπηρεσίας όσο και του προσωπικού που εργαζόταν σε αυτήν (ypen.gov.gr/perivallon/dasi/).

Το νομοθετικό πλαίσιο που ισχύει, με ορισμένες τροποποιήσεις, σχεδόν έως σήμερα, απέκτησε την βάση του μετά την ίδρυση της Δασολογικής Σχολής του Υπουργείου Γεωργίας το 1917, μεταξύ του 1920 και του 1930. Το Σύνταγμα του 1975 αποτέλεσε επίσης βασικό σημείο αναφοράς για την τροποποίηση της δασικής πολιτικής (Αποστολίδης Η. & Παπαγεωργίου Α., 1999).

Οι αρχές του 20ού αιώνα, αποτέλεσαν για την Ελλάδα μια περίοδο όπου άρχισαν να τίθενται τα θεμέλια της δασικής νομοθεσίας. Συγκεκριμένα, ο νόμος 4137/1929, ο οποίος είχε ισχύ έως το 1969, με κάποιες τροποποιήσεις, απέβλεπε κυρίως στην οικονομική εκμετάλλευση των δασών, διότι η υπερεκμετάλλευση των δασικών εκτάσεων αποτελούσε μείζον πρόβλημα της εποχής. Ο νόμος αυτός, ο οποίος ήταν γνωστός και ως κώδικας του 1929, είχε ως στόχο τη ρύθμιση θεμάτων που αφορούσαν την προστασία και τη διαχείριση των δασών και των δασικών εκτάσεων αποκλείοντας την παραχώρηση δημοσίων δασικών εκτάσεων για την ίδρυση λατομείων (Κούλια Κ., 2015).

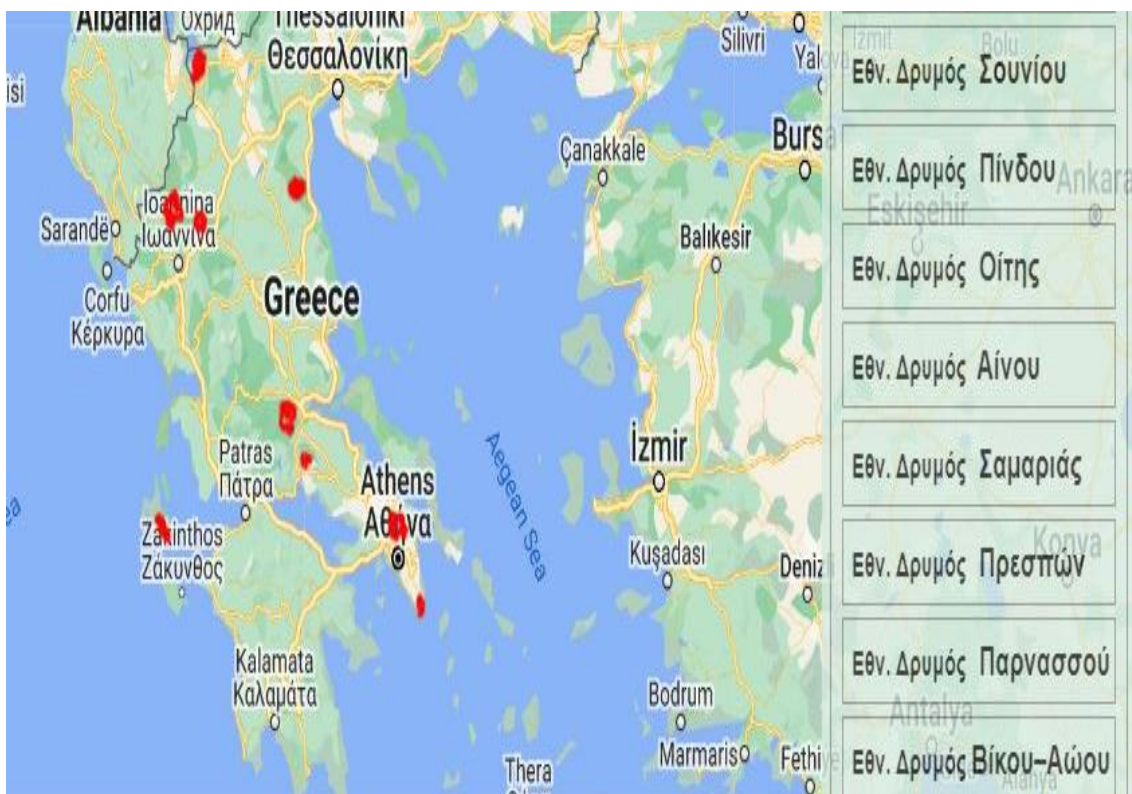
Μετά τη δεκαετία του 1920 σημαντικό σημείο αναφοράς για τη διαχείριση των δασών είναι η εμφάνιση της έννοιας των Εθνικών Δρυμών, η οποία εισάχθηκε με το νόμο AN 856/1937.

Οι Εθνικοί Δρυμοί αποτελούνται συνήθως από τον Πυρήνα τους και την Περιφερειακή τους Ζώνη. Όλοι οι Εθνικοί Δρυμοί είναι ενταγμένοι και στο ευρύτερο δίκτυο Natura 2000. (www.geogreece.gr/drymos.php).

Εθνικοί Δρυμοί	Εμβαδόν ΦΕΚ (εκτάρια)	Έτος	ΦΕΚ
Εθνικός Δρυμός Πάρνηθας	3.812	1961	ΒΔ 644/1961 ΦΕΚ 155/Α/1961
Εθνικός Δρυμός Σουνίου	3.500	1974	ΠΔ 182/1974 ΦΕΚ 80/Α/1974
Εθνικός Δρυμός Πίνδου	6.927	1966	ΒΔ 487/1966 ΦΕΚ 120/Α/1966
Εθνικός Δρυμός Οίτης	7.210	1966	ΒΔ 218/1966 ΦΕΚ56/Α/1966
Εθνικός Δρυμός Πρεσπών	19.470	1974	ΠΔ 46/1974 ΦΕΚ 19/Α/1974
Εθνικός Δρυμός Βίκου – Αώου	12.600	1973	ΠΔ 213/1973 ΦΕΚ 198/Α/1973
Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς	4.850	1964	ΒΔ 731/1962, ΦΕΚ200/Α/1962 ΒΔ 74/1964, ΦΕΚ33/Α/1964

Εθνικός Δρυμός Παρνασσού	3.513	1939	ΒΔ 25.07.1938, ΦΕΚ 286/Α/38 ΦΕΚ 1/Α/1939
Εθνικός Δρυμός Αίνου	2.862	1962	ΒΔ 776/1962 ΦΕΚ 199/Α/1962
Εθνικός Δρυμός Ολύμπου	3.988	1938	ΒΔ 09.06.1938 ΦΕΚ 248/Α/1938

Πίνακας 3.1: Οι Εθνικοί Δρυμοί της Ελλάδας (Πηγή: geogreece.gr/drymos)

Χάρτης 3.1: Χάρτης των Εθνικών Δρυμών στην Ελλάδα (Πηγή: geogreece.gr/drymos)

Επιπλέον, μεταξύ του 1953 και 1966 άρχισαν να εφαρμόζονται υπουργικές αποφάσεις με στόχο την ρύθμιση της διαχείρισης των δασών, και το 1969 θεσπίστηκε ο Δασικός κώδικας, ο οποίος επεκτάθηκε το 1971 με έξι άρθρα που αποσκοπούσαν στην ίδρυση και στη διαχείριση των

Εθνικών Δρυμών και των προστατευόμενων δασικών περιοχών (Αποστολίδης Η. & Παπαγεωργίου Α., 1999).

Επιπρόσθετα τα έτη που ακολούθησαν ψηφίστηκαν νέοι νόμοι σχετικά με τα δάση, όπως ο δασικός νόμος (998/1979), ο οποίος καθορίζει τη δικαιοδοσία και τις αρμοδιότητες του κράτους επί των δασών, και η Εθνική Δασική Στρατηγική 2018-2038, η οποία καθορίζει τους μακροπρόθεσμους στόχους της χώρας για τη βιώσιμη διαχείριση και διατήρηση των δασών.

Νόμος 998/1979

Ο δασικός Νόμος 998 (ΦΕΚ Α'289/29.12.1979), «Περί προστασίας δασών και δασικών εν γένει εκτάσεων της χώρας», είναι ένα από τα κύρια νομικά πλαίσια που διέπουν τα δάση στην Ελλάδα. Ο νόμος ορίζει τη δικαιοδοσία και τις αρμοδιότητες του κράτους επί των δασών, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας, της διατήρησης και της διαχείρισής τους. Θεσπίζει το νομικό πλαίσιο για τη δημιουργία, τη διαχείριση και την προστασία των κρατικών δασών, καθώς και τη διαχείριση των ιδιωτικών δασών. Ο νόμος καθορίζει επίσης τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των ιδιοκτητών, των χρηστών και των διαχειριστών των δασών, συμπεριλαμβανομένων των διατάξεων για την εκμετάλλευση των δασών, την αναδάσωση, αλλά και την πρόληψη και διαχείριση των δασικών πυρκαγιών. Περιλαμβάνει επίσης διατάξεις για τις άδειες χρήσης και ρυθμίζει δραστηριότητες υλοτομίας, με βασικό γνώμονα τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

Εκτός από το δασικό νόμο, υπάρχουν και άλλοι νόμοι που αφορούν την προστασία και διαχείριση των δασών, όπως ο νόμος Ν. 1650/1986 (ΦΕΚ 160/Α' 16.10.1986). Ο νόμος αυτός ψηφίστηκε μετά την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ και κύριοι στόχοι του νόμου ήταν η προστασία των δασών, μέσω της προώθησης της αναδάσωσης και της διασφάλισης της αειφορικής διαχείρισης των δασών. Επίσης προέβλεπε τη δημιουργία δασικών χαρτών και τον προσδιορισμό των δασικών περιοχών, που υπόκεινται σε ειδικά μέτρα προστασίας.

3.2 Ελληνικό Σύνταγμα και Δάσος

Σύμφωνα με το Ελληνικό Σύνταγμα το Δάσος ορίζεται ως:

«Ως δάσος ή δασικό οικοσύστημα νοείται το οργανικό σύνολο άγριων φυτών με ξυλώδη κορμό πάνω στην αναγκαία επιφάνεια του εδάφους, τα οποία, μαζί με την εκεί συνυπάρχουσα χλωρίδα και πανίδα, αποτελούν μέσω της αμοιβαίας αλληλεξάρτησης και αλληλοεπίδρασής τους, ιδιαίτερη βιοκοινότητα (δασοβιοκοινότητα) και ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον (δασογενές). Δασική έκταση υπάρχει όταν στο παραπάνω σύνολο η άγρια ξυλώδης βλάστηση, υψηλή ή θαμνώδης, είναι αραιά.»

Το 1975 ψηφίστηκε το Ελληνικό Σύνταγμα, το οποίο θέσπισε μια αυστηρότερη δασική πολιτική ιδιαίτερος για τις περιπτώσεις των καμένων ή κατεστραμμένων δασών.

Στο **Άρθρο 24, παρ. 1.** του Συντάγματος αναφέρεται πως:

«Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων. Η σύνταξη δασολογίου συνιστά υποχρέωση του Κράτους. Απαγορεύεται η μεταβολή του προορισμού των δασών και των δασικών εκτάσεων, εκτός αν προέχει για την Εθνική Οικονομία η αγροτική εκμετάλλευση ή άλλη τους χρήση, που την επιβάλλει το δημόσιο συμφέρον».

Έτσι ορίζεται σαφώς πως η προστασία των δασών όπως και του φυσικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του κράτους. Ακόμη επεκτείνονται τα όρια των δασικών εκτάσεων με την αναφορά στις δασικές εν γένει εκτάσεις και απαγορεύονται οι μεταβολές στη χρήση των δασών για οποιαδήποτε αιτία εκτός και αν υπάρχει αιτιολογία που επιβάλλεται για το δημόσιο συμφέρον, γεγονός που προσφέρει μία πολύ πιο αυστηρή προστασία για τα δάση.

Στο **Άρθρο 117, παρ. 3** γίνεται αναφορά στα δάση που καταστράφηκαν με οποιονδήποτε τρόπο:

«Δημόσια ή ιδιωτικά δάση και δασικές εκτάσεις που καταστράφηκαν ή καταστρέφονται από πυρκαγιά ή που με άλλο τρόπο αποψιλώθηκαν ή αποψιλώνονται δεν αποβάλλουν για το λόγο αυτό το χαρακτήρα που είχαν πριν καταστραφούν, κηρύσσονται υποχρεωτικά αναδασωτέες και αποκλείεται να διατεθούν για άλλο προορισμό» .

Σε αυτό το άρθρο φαίνεται επίσης η αυστηρότητα ως προς την προστασία και την διατήρηση των δασών, εφόσον αναφέρεται ρητά πως όχι μόνο δεν επιτρέπεται η αλλαγή της χρήσης των δασικών εκτάσεων που κάηκαν ή αποψιλώθηκαν αλλά και πως πρέπει να κηρυχθούν αναδασωτέες έτσι ώστε να αναγεννηθούν.

Τις δεκαετίες του 1980 και του 1990, η έμφαση στην αειφορική διαχείριση των δασών συνέχισε να υπάρχει και το 1992 υπογράφηκε η Σύμβαση-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή. Η ανωτέρω σύμβαση, υπεγράφη από 154 χώρες και την Ε.Ε. το 1992 στο Ρίο, κατά τη διάρκεια της Συνόδου Κορυφής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη. Με τον Νόμο 2205/1994 (ΦΕΚ 60/Α/15-4-1994) η Ελλάδα επικύρωσε την ανωτέρω Σύμβαση.

Η Σύμβαση δεν έθετε νομικά δεσμευτικές υποχρεώσεις, αλλά τις βάσεις για περαιτέρω δράσεις στο μέλλον. Προβλέπει για όλα τα Κράτη, αναγνωρίζοντας κοινές αλλά και διαφοροποιημένες υποχρεώσεις και την ύπαρξη εθνικών αναπτυξιακών προτεραιοτήτων, τα εξής:

- την ανάπτυξη, τακτική ενημέρωση και δημοσιοποίηση εθνικών απογραφών των ανθρωπογενών εκπομπών βάσει συγκρίσιμων μεθοδολογιών,
- τη δημοσίευση, αναθεώρηση και εφαρμογή εθνικών προγραμμάτων για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών.
- την υιοθέτηση πολιτικών και μέτρων με στόχο την επαναφορά των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου στα επίπεδα του έτους 1990 μέχρι το 2000 για τα Κράτη που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα Ι της Σύμβασης (ανεπτυγμένα κράτη). Η σύμβαση έδινε την δυνατότητα ο στόχος αυτός να επιτευχθεί από κάθε κράτος ξεχωριστά ή από κοινού με άλλα.

Η Ε.Ε. με δήλωσή της ταυτόχρονα με το έγγραφο επικύρωσης της Σύμβασης, έθεσε σαν συνολικό στόχο της, για όλα τα κράτη-μέλη της, την σταθεροποίηση των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα μέχρι το έτος 2000 στα επίπεδα του 1990 (ypen.gov.gr).

Η εφαρμογή της οδηγίας που αφορούσε τους οικοτόπους, το 1992, αποτέλεσε κρίσιμο σημείο για την εθνική δασική πολιτική και ακολούθησαν αλλαγές στη διοίκηση και στο ρόλο των αρχών που είχαν την εποπτεία της διατήρησης και προστασίας των δασών (Spanos et al., 2021).

Στις πιο πρόσφατες χρονικές περιόδους, η Ελλάδα αντιμετώπισε και αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις σε σχέση με τη διαχείριση των δασών, κυρίως λόγω των πυρκαγιών, της παράνομης υλοτομίας και της επέκτασης των αστικών περιοχών στις δασικές εκτάσεις. Ως αντιμετώπιση των παραπάνω προκλήσεων, η Ελλάδα αύξησε τη χρηματοδότηση για την πρόληψη και την αντιμετώπιση των πυρκαγιών, δηλαδή την πυροπροστασία και την πυρόσβεση. Επίσης κατέστειλε την παράνομη υλοτομία και προώθησε τον βιώσιμο τουρισμό στις δασικές περιοχές (WWF Ελλάς, 2008).

3.3 Φορείς Διαχείρισης των Δασών και η συμβουλή τους στην προστασία και την διατήρησή τους

Οι αρχές που είναι αρμόδιες για τη διαχείριση και την προστασία των δασών διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη διασφάλιση και διατήρηση των δασικών πόρων. Αναπτύσσουν και εφαρμόζουν πολιτικές και σχέδια διαχείρισης για την εξισορρόπηση των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών αναγκών των δασικών οικοσυστημάτων. Οι περισσότερες δραστηριοποιούνται σε θέματα σχετικά με την παρακολούθηση και την επιβολή της συμμόρφωσης με τους νόμους και τους κανονισμούς που σχετίζονται με τη διαχείριση των δασών, την πρόληψη της παράνομης υλοτομίας και τον μετριασμό των επιπτώσεων των φυσικών καταστροφών και της κλιματικής αλλαγής. Ακόμη, συμμετέχουν στην προώθηση περισσότερο αειφορικών δασοκομικών πρακτικών και συμμετέχουν σε προσπάθειες ενημέρωσης και εκπαίδευσης του κοινού για την ευαισθητοποίηση του σχετικά με τη σημασία των λειτουργιών των δασών.

Ο Φορέας διαχείρισης των δασών σε εθνικό επίπεδο, είναι το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, το οποίο είναι υπεύθυνο για τη διαμόρφωση και την εφαρμογή της Δασικής πολιτικής στην Ελλάδα και διαχειρίζεται και εποπτεύει την εφαρμογή των νόμων και κανονισμών που σχετίζονται με τα δάση (ypen.gov.gr).

- Η Δασική υπηρεσία που υπάγεται στο ΥΠΕΝ, η οποία αποτελεί και τον κύριο φορέα που είναι υπεύθυνος για τη διαχείριση και την προστασία των δασών στην Ελλάδα. Αναπτύσσει και εφαρμόζει σχέδια διαχείρισης δασών και παρακολουθεί τη συμμόρφωση με τους κανονισμούς.
- Η Γενική Γραμματεία των Δασών, που υπάγεται στο ΥΠΕΝ, σύμφωνα με το Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 6 – ΦΕΚ 17/Α'/04.02.2022. Βασικός στόχος της Γενικής Γραμματείας είναι η προστασία, η ανάδειξη και η ανάπτυξη των δασικών οικοσυστημάτων της χώρας, ώστε τα ελληνικά δάση να γίνουν "έξυπνα", με την εφαρμογή της σύγχρονης επιστημονικής γνώσης και των τεχνολογικών εξελίξεων για την προστασία και διαχείρισή τους, καθώς και την αξιοποίησή τους ως πηγές εθνικού πλούτου.

- Στη Γενική Γραμματεία των Δασών υπάγεται και η Γενική Διεύθυνση Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος, η οποία πλαισιώνεται από μια σειρά αρμοδιοτήτων, όπως την προστασία του δασικού περιβάλλοντος και βιοποικιλότητας και τη διασφάλιση χρηματοδοτήσεων για την εφαρμογή της δασικής πολιτικής σύμφωνα με το προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμόν 132 του 2017.
- Στη Γενική Γραμματεία των Δασών υπάγονται και οι Επιθεωρήσεις Εφαρμογής Δασικής Πολιτικής, οι οποίες περιλαμβάνουν και τα Δασαρχεία, ως αποκεντρωμένες υπηρεσίες του ΥΠΕΝ. Οι υπηρεσίες αυτές ρυθμίζουν διαδικασίες, λαμβάνουν μέτρα, εγκρίνουν πράξεις και διοικητικές αποφάσεις, σχετικά με την άγρια ζωή, τη θήρα, τη βόσκηση, τα εθνικά πάρκα την δασοπροστασία και διάφορα δασοτεχνικά έργα.

Εκτός όμως από το ρόλο των κρατικών φορέων στην προστασία και διαχείριση των δασών, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) επιτελούν επίσης σημαντικό έργο. Οι οργανώσεις αυτές εξειδικεύονται συχνά σε συγκεκριμένα περιβαλλοντικά ζητήματα, γεγονός που τους επιτρέπει να δίνουν εστιασμένη προσοχή στην προστασία των δασών. Οι ΜΚΟ συμμετάσχουν σε εκστρατείες ευαισθητοποίησης σε θέματα όπως η υπερεκμετάλλευση, η παράνομη υλοτομία και η καταστροφή των οικοτόπων. Επιπλέον, συχνά συνεργάζονται με κυβερνητικές υπηρεσίες, τοπικές κοινότητες και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς για την προώθηση αειφορικών δασοκομικών πρακτικών και την ευαισθητοποίηση σχετικά με τη σημασία της προστασίας των δασικών οικοσυστημάτων για τις μελλοντικές γενιές.

Μερικές από τις σημαντικότερες μη κυβερνητικές οργανώσεις με καθοριστικό ρόλο στην προστασία και διαχείριση των δασών είναι:

- **WWF Hellas.** Αποτελεί παράρτημα της παγκόσμιας οργάνωσης “World Wildlife Fund” και διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην προστασία και διατήρηση των δασών στην Ελλάδα και την προστασία των απειλούμενων ειδών και των ενδιαιτημάτων τους. Η WWF Hellas ιδρύθηκε στις 18 Ιανουαρίου του 1994, και σχετικά με τα δάση διεξάγει δραστηριότητες ευαισθητοποίησης και έρευνας για τη συλλογή δεδομένων σχετικά με τα οικοσυστήματα και την ενημέρωση των πολιτικών και διαχειριστικών αποφάσεων. Μέσω των προσπάθειών τους, στοχεύουν να διασφαλίσουν ότι τα δάση της Ελλάδας διατηρούνται και διαχειρίζονται με βιώσιμο τρόπο. Το μεγαλύτερο κομμάτι της χρηματοδότησης του έργου της WWF Hellas προέρχεται από κοινωφελή ιδρύματα του εσωτερικού αλλά και του εξωτερικού, τα οποία χρηματοδοτούν ένα ευρύ φάσμα δράσεων, από προγράμματα προστασίας περιβάλλοντος και περιβαλλοντική εκπαίδευσης έως και εκστρατείες πολιτικής και κινητοποίησης των πολιτών (wwf.gr).
- **Η Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης (ΕΕΠΦ)**, η οποία είναι η παλαιότερη (ίδρυση 1951) μη κυβερνητική οργάνωση που διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην προστασία των δασών στην Ελλάδα. Κύριος στόχος της είναι η προώθηση της αειφορικής χρήσης των φυσικών πόρων και η διατήρηση της βιοποικιλότητας. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, η ΕΕΠΦ, υλοποιεί διάφορα έργα και πρωτοβουλίες που επικεντρώνονται στη διαχείριση, αποκατάσταση και προστασία των δασών, σε συνεργασία με άλλους οργανισμούς και ιδρύματα. Η χρηματοδότηση της, πραγματοποιείται από χορηγίες ιδιωτών και εταιριών (eepf.gr).

- Το **Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων - Υγροτόπων (EKBY)**, το οποίο είναι υπεύθυνο για τη διεξαγωγή επιστημονικής έρευνας και την παροχή συμβουλών σχετικά με τη διατήρηση και τη διαχείριση της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων, συμπεριλαμβανομένων των δασών. Ιδρύθηκε το 1991, ύστερα από πρόταση του ελληνικού κράτους, με χρηματοδότηση της Ε.Ε. και του Παγκόσμιου Ταμείου για τη Φύση. Λειτουργεί ως παράρτημα του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας με έδρα τη Θέρμη του Νομού Θεσσαλονίκης. Οι εγκαταστάσεις του βρίσκονται εντός του Αγροκτήματος του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, και συνεργάζεται με κυβερνητικές υπηρεσίες, ΜΚΟ και τοπικές κοινότητες για την ανάπτυξη και εφαρμογή στρατηγικών για την αειφορική διαχείριση και διατήρηση των δασικών οικοσυστημάτων. Το EKBY διεξάγει επίσης εκπαιδευτικά προγράμματα για την ευαισθητοποίηση σχετικά με την αξία των δασών και της βιοποικιλότητας τους (ekby.gr).

3.4 Στρατηγική Διαχείριση των δασών στην Ελλάδα

Όπως αναφέρθηκε και στην Ενότητα 2, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα δεσμεύτηκε να αναπτύξει και να εφαρμόσει Εθνικά Δασικά Προγράμματα που να συνάδουν με την προσέγγιση της διαδικασίας της Υπουργικής Διάσκεψης για την Προστασία των Δασών στην Ευρώπη (MCPFE). Το Εθνικό Δασικό Πρόγραμμα κάθε χώρας αποτελεί βασικό πυλώνα για την αειφορική διαχείριση και ανάπτυξη των δασών.

Η Ελλάδα μέχρι το 2018 δεν είχε καταρτίσει Εθνικό Δασικό Πρόγραμμα και κατ' επέκταση δεν έχει καταγράψει επίσημα Εθνική Δασική Πολιτική. Αυτό έγινε εμφανές και από την ενδιάμεση αξιολόγηση του Σχεδίου Δράσης για τα δάση, όπου η Ελλάδα δεν συμπεριλαμβανόταν στις χώρες που είχαν αξιοποιήσει το Σχέδιο Δράσης της Ε.Ε. για την θέσπιση Εθνικού Δασικού Προγράμματος.

Η Ελλάδα απέκτησε για πρώτη φορά Εθνική Στρατηγική για τα δάση με την υπ' αρ.170195/758/28.11.2018 Υπουργική Απόφαση με τίτλο "Σχέδιο Στρατηγικής Ανάπτυξης της Δασοπονίας 2018-2038". Σύμφωνα με την ανωτέρω Στρατηγική, ορίζονται οι αρχές της Δασικής Πολιτικής για τα επόμενα 20 έτη, και δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην μεσογειακή δασοπονία και στην αειφορική διαχείριση των δασών. Με την ανάπτυξη ενός μεσογειακού δασοπονικού προτύπου επιδιώκεται η προώθηση της αειφορίας και της ενίσχυσης της συμβολής των δασικών οικοσυστημάτων στην οικονομία της χώρας, υπό το πρίσμα των προκλήσεων που θέτει η κλιματική αλλαγή.

Η Εθνική Στρατηγική για τα δάση αποσκοπεί στην αύξηση της συμβολής των δασών στην οικονομία της χώρας, μέσω της ενσωμάτωσης στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τα δάση και συνδέονται άμεσα με την περιφερειακή ανάπτυξη. Οι δραστηριότητες αυτές περιλαμβάνουν την παραγωγή ξυλείας, βιομάζας και μη ξυλωδών δασικών προϊόντων, αλλά και υπηρεσίες που παρέχουν τα δασικά οικοσυστήματα (αναψυχή, τουρισμός). Η στρατηγική αναγνωρίζει ότι τα δάση διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην εθνική οικονομία και επιδιώκει να διασφαλίσει ότι η συμβολή τους βελτιστοποιείται προς όφελος της χώρας (Γούπος, Χ. 2005).

4.1 Βαθμός Ενσωμάτωσης των Κοινοτικών Κανονισμών και Οδηγιών στην Ελληνική Νομοθεσία

Σύμφωνα με όσα παρατέθηκαν στις προηγούμενες δύο ενότητες συμπεραίνουμε πως η Ελληνική Δασική Πολιτική και η Ευρωπαϊκή Δασική Πολιτική μοιράζονται ορισμένες ομοιότητες αλλά έχουν και ορισμένες αξιοσημείωτες διαφορές οι οποίες θα αναφερθούν παρακάτω.

Οι ομοιότητες που παρατηρούνται ανάμεσα στις δύο πολιτικές είναι τέσσερεις, εφόσον και τα δύο νομοθετικά πλαίσια:

- Στοχεύουν στην προώθηση της αειφόρου διαχείρισης των δασών και της διατήρησης των δασικών πόρων.
- Στοχεύουν στην αντιμετώπιση του ζητήματος της κλιματικής αλλαγής και προωθούν τη χρήση των δασών για τη δέσμευση του άνθρακα και τον μετριασμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.
- Αναγνωρίζουν τη σημασία της προστασίας της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων.
- Ενθαρρύνουν τη συμμετοχή των τοπικών κοινοτήτων και των ενδιαφερόμενων φορέων (π.χ ΜΚΟ) στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων που σχετίζονται με τη διαχείριση των δασών.

Οι διαφορές μεταξύ των νομοθετικών πλαισίων που αξίζει να επισημανθούν είναι οι εξής:

- Η Ελληνική Δασική Πολιτική δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην προστασία των δασών από τις πυρκαγιές, την διαχείριση και τις καταπατήσεις, οι οποίες αποτελούν σημαντικό πρόβλημα στην Ελλάδα, ενώ η Ευρωπαϊκή Δασική Πολιτική εστιάζει σε πολλαπλές προκλήσεις που σχετίζονται με τα δάση, όπως η κλιματική αλλαγή, η διατήρηση της βιοποικιλότητας και η βιώσιμη διαχείριση των δασών.
- Η Ευρωπαϊκή Δασική Πολιτική εστιάζει περισσότερο στην ανάπτυξη της βιοοικονομίας με βάση τα δάση, η οποία στοχεύει στην προώθηση της χρήσης των δασικών πόρων για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, ενώ η Ελληνική Δασική Πολιτική έχει πιο περιορισμένη εστίαση στην οικονομική ανάπτυξη.
- Η Ευρωπαϊκή Δασική Πολιτική υλοποιείται μέσω της Δασικής Στρατηγικής της Ε.Ε. και του σχεδίου δράσης για την επιβολή της Δασικής Νομοθεσίας, τη διακυβέρνηση και το εμπόριο, ενώ η Ελληνική Δασική Πολιτική υλοποιείται σε εθνικό επίπεδο.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι σε μεγάλο βαθμό η Ελληνική Νομοθεσία έχει ενσωματώσει τους Κοινοτικούς Κανονισμούς (υποχρεούται) και τις Οδηγίες. Συνολικά, αν και υπάρχουν κάποιες διαφορές στην έμφαση και την εφαρμογή, τόσο η Ελληνική όσο και η Ευρωπαϊκή Δασική Πολιτική έχουν κοινό στόχο την προώθηση της αειφόρου διαχείρισης των δασών και τη διατήρηση των δασικών πόρων.

4.2 Προϋποθέσεις για την επιτυχή εφαρμογή της δασικής νομοθεσίας

Η επιτυχής εφαρμογή των δασικών πολιτικών απαιτεί μια πολύπλευρη προσέγγιση που λαμβάνει υπόψη τις οικολογικές, κοινωνικές και οικονομικές διαστάσεις της διαχείρισης των δασών. Το πρώτο βήμα είναι ο καθορισμός σαφών και μετρήσιμων στόχων που ευθυγραμμίζονται με τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του δασικού οικοσυστήματος, ενώ παράλληλα ικανοποιούν τις ανάγκες των τοπικών κοινοτήτων και της ευρύτερης κοινωνίας. Οι αποτελεσματικές πολιτικές θα πρέπει επίσης να λαμβάνουν υπόψη το τοπικό πολιτιστικό και ιστορικό πλαίσιο, καθώς και τις επιστημονικές γνώσεις για την οικολογία των δασών και τις επιπτώσεις των ανθρώπινων δραστηριοτήτων σε αυτήν.

Οι επιτυχημένες δασικές πολιτικές απαιτούν επίσης επαρκή χρηματοδότηση, θεσμική ικανότητα και ισχυρές εταιρικές σχέσεις μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών, συμπεριλαμβανομένων των κυβερνήσεων, των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, του ιδιωτικού τομέα και των τοπικών κοινοτήτων.

Τέλος, θα πρέπει να υπάρχουν μηχανισμοί παρακολούθησης και αξιολόγησης, ώστε να διασφαλίζεται ότι οι πολιτικές επιτυγχάνουν τα επιδιωκόμενα αποτελέσματά τους και να εντοπίζονται οι τομείς που χρήζουν βελτίωσης (Howlett et al., 2011.; Nigel Dudley & Adrian Phillips, 2006).

Οι ελλείψεις των ανωτέρω μηχανισμών, επιφέρουν σημαντικές συνέπειες για τη βιοποικιλότητα, την κλιματική αλλαγή και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Τα δάση φιλοξενούν πάνω από το 80% της παγκόσμιας χερσαίας βιοποικιλότητας και η καταστροφή τους απειλεί την επιβίωση αμέτρητων φυτικών και ζωικών ειδών. Η αποψίλωση και η υποβάθμιση των δασών ευθύνονται για το 20% περίπου των παγκόσμιων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, επιδεινώνοντας την κλιματική αλλαγή και τις συναφείς επιπτώσεις της (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, C 184 E/41, 08/07/2010).

Επιπλέον, τα δάση παρέχουν ζωτικές υπηρεσίες οικοσυστημάτων, όπως η ρύθμιση των υδάτινων πόρων και του εδάφους και η δέσμευση άνθρακα, οι οποίες είναι υπηρεσίες απαραίτητες για την ανθρώπινη ευημερία και την οικονομική ανάπτυξη. Παρά την επείγουσα ανάγκη προστασίας και διατήρησης αυτών των πολύτιμων οικοσυστημάτων, πολλές χώρες εξακολουθούν να έχουν ανεπαρκείς μηχανισμούς για την προστασία των δασών.

Μία από τις κύριες προκλήσεις είναι η έλλειψη πολιτικής βούλησης και πόρων για την επιβολή αυστηρών νόμων και κανονισμών που απαγορεύουν επιβλαβείς πρακτικές, όπως η υλοτομία, η εξόρυξη και η επέκταση της γεωργίας. Ένα άλλο ζήτημα είναι η έλλειψη συμμετοχής της κοινότητας στη διαχείριση των δασών, που οδηγεί σε συγκρούσεις μεταξύ των τοπικών κοινοτήτων και των κυβερνήσεων ή των ιδιωτικών εταιρειών. Επιπλέον, η διαφθορά και η αδύναμη διακυβέρνηση επιτρέπουν συχνά την ανεξέλεγκτη συνέχιση των παράνομων δραστηριοτήτων (Walter V. Reid et al., 2005).

Με την παρούσα εργασία, έγινε προσπάθεια ανάδειξης του καθοριστικού ρόλου των δασών στην διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας του πλανήτη, μέσω της παροχής ενδιαιτημάτων για την άγρια ζωή, συμπεριλαμβανομένων των ειδών που απειλούνται με εξαφάνιση. Επιπλέον παρουσιάστηκαν τα οφέλη που παρέχουν τόσο στον άνθρωπο όσο και στο φυσικό περιβάλλον, καθώς αποτελούν πηγή μιας μεγάλης ποικιλίας φυσικών πόρων, συμπεριλαμβανομένης της ξυλείας, άλλων δασικών προϊόντων, καθώς και της βιοποικιλότητας. Επιπρόσθετα, τα δάση διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην ρύθμιση των κύκλων του νερού αλλά και στην διατήρηση της ποιότητας του, λειτουργώντας ως φυσικά φίλτρα, καθαρίζοντας το και μειώνοντας τον κίνδυνο ασθενειών που μεταδίδονται μέσω αυτού.

Οι νομοθεσίες για την προστασία των δασών, έχουν γίνει πιο αυστηρές με το πέρασμα των ετών κυρίως όσον αφορά την αναγέννηση τους μετά από καταστροφές, φυσικές ή μη. Δυστυχώς όμως, υπάρχουν ακόμα πολλές ελλείψεις και αστοχίες τόσο στην νομοθεσία όσο και στους μηχανισμούς για την προστασία των δασών τόσο σε Ελληνικό αλλά και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, κυρίως λόγω έλλειψης πολιτικής βούλησης για την επιβολή αυστηρότερων αλλά και οικουμενικών κανονισμών που να απαγορεύουν τις επιβλαβείς πρακτικές όπως η υλοτομία, η εξόρυξη και η επέκταση της γεωργίας.

Τέλος, παρά το γεγονός ότι η Ελληνική Νομοθεσία έχει ενσωματώσει τους Κοινοτικούς Κανονισμούς και τις Οδηγίες βάση υποχρέωσης της, η μη ύπαρξη κοινής πολιτικής σε ολόκληρη την Ε.Ε., έχει οδηγήσει σε απουσία συντονισμού και συνοχής μεταξύ των εθνικών πολιτικών των κρατών μελών.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Aggestam, F., Pülzl, H., Sotirov, M., Winkel, G., 2017. The EU policy framework. In: Winkel, G. (Ed.), *Towards a Sustainable European Forest-Based Bioeconomy –Assessment and the Way Forward*. European Forest Institute, pp. 19–35 *What Science Can Tell Us*, 8.

Bohn Friedrich J. and Huth Andreas 2017. The importance of forest structure to biodiversity–productivity relationships R. Soc. open sci. 4160521160521 DOI: <http://dx.doi.org/10.1098/rsos.160521>

Boris. van Zanten, B.T., Verburg, P.H., Espinosa, M. *et al.* European agricultural landscapes, common agricultural policy and ecosystem services: a review. *Agron. Sustain. Dev.* **34**, 309–325 (2014). <https://doi.org/10.1007/s13593-013-0183-4>

Chazdon, R. L., Brancalion, P. H. S., Laestadius, L., Bennett-Curry, A., Buckingham, K., Kumar, C., Moll-Rocek, J., Vieira, I. C. G., & Wilson, S. J. (2016). When is a forest a forest? Forest concepts and definitions in the era of forest and landscape restoration. *Ambio*, 45(5), 538–550. <https://doi.org/10.1007/s13280-016-0772-y>

Christian, R. R. (2009). *Concepts of ecosystem, level and scale*. ISBN- 978-1-84826-290-4

Franklin, J. F., & Forman, R. T. (1987). Creating landscape patterns by forest cutting: ecological consequences and principles. *Landscape ecology*, 1, 5-18. DOI: <https://doi.org/10.1007/BF02275261>

Gardner, T. A., Barlow, J., Chazdon, R., Ewers, R. M., Harvey, C. A., Peres, C. A., & Sodhi, N. S. (2009). Prospects for tropical forest biodiversity in a human-modified world. In *Ecology Letters* (Vol. 12, Issue 6, pp. 561–582). <https://doi.org/10.1111/j.1461-0248.2009.01294.x>

Grainger, A. (2008). *Difficulties in tracking the long-term global trend in tropical forest area*. www.pnas.org/cgi/content/full/

Hannah Ritchie and Max Roser (2021) - "Forests and Deforestation". Published online at OurWorldInData.org. Retrieved from: <https://ourworldindata.org/forests-and-deforestation>

Hawksworth Royal Botanic Gardens, D., Hammond, P. M., & Samways, M. J. (n.d.). *Hydrolysable Tannins from Colombian Melastomataceae View project Response of arthropod and fungal biodiversity to changing environments. View project*. <https://www.researchgate.net/publication/258834009>

Howlett, M., Rayner, J., Heidbreder, E., & Perron-Welch, F. (n.d.). *Overcoming the challenges to integration: embracing complexity in forest policy design through multi-level governance*. <https://www.researchgate.net/publication/307637981>

Karjalainen, E., Sarjala, T. & Raitio, H. Promoting human health through forests: overview and major challenges. *Environ Health Prev Med* **15**, 1–8 (2010). <https://doi.org/10.1007/s12199-008-0069-2>

- Nigel Dudley, & Adrian Phillips. (2006). *Forests and Protected Areas Guidance on the use of the IUCN protected area management categories*. www.iucn.org/bookstore
- Papageorgiou, K., & Vogiatzakis, I. N. (2006). Nature protection in Greece: an appraisal of the factors shaping integrative conservation and policy effectiveness. *Environmental Science and Policy*, 9(5), 476–486. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2006.03.003>
- Pretzsch, H. (2009). *Forest dynamics, growth, and yield* (Vol. 684). Berlin: Springer. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12199-008-0069-2>
- Putz, F. E., & Redford, K. H. (2010). The importance of defining “Forest”: Tropical forest degradation, deforestation, long-term phase shifts, and further transitions. *Biotropica*, 42(1), 10–20. <https://doi.org/10.1111/j.1744-7429.2009.00567.x>
- Sasaki, N., & Putz, F. E. (2009). Critical need for new definitions of “forest” and “forest degradation” in global climate change agreements. *Conservation Letters*, 2(5), 226–232. <https://doi.org/10.1111/j.1755-263x.2009.00067.x>
- Schmithüsen, F. J., Herbst, P., & Le Master, D. C. (2000). *Forging a new framework for sustainable forestry: recent developments in European forest law* (Vol. 10). ETH Zurich. <https://doi.org/10.3929/ethz-a-004601446>
- Simon Bell, Murray Simpson, Lisa Tyrväinen, Tuija Sievänen, Ulrike Pröbstl (2009) *European Forest Recreation and Tourism: A Handbook* ISBN 0-203-87207-9
- Siry, J. P., Cubbage, F. W., & Ahmed, M. R. (2005). Sustainable forest management: global trends and opportunities. *Forest policy and Economics*, 7(4), 551-561. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.forpol.2003.09.003>
- Spanos, K. A., Skouteri, A., Gaitanis, D., Petrakis, P. V., Meliadis, I., Michopoulos, P., Solomou, A., Koulelis, P., & Avramidou, E. V. (2021). Forests of Greece, Their Multiple Functions and Uses, Sustainable Management and Biodiversity Conservation in the Face of Climate Change. *Open Journal of Ecology*, 11(04), 374–406. <https://doi.org/10.4236/oje.2021.114026>
- Tansley, A. G. (1935). *The Use and Abuse of Vegetational Concepts and Terms* (Vol. 16, Issue 3).
- Ter Steege, H., Pitman, N. C., Killeen, T. J., Laurance, W. F., Peres, C. A., Guevara, J. E., & Huamantupa-Chuquimaco, I. (2015). Estimating the global conservation status of more than 15,000 Amazonian tree species. *Science advances*, 1(10), e1500936. DOI: <https://doi.org/10.1126/sciadv.1500936>
- Walter V. Reid, Harold A. Mooney, Angela Cropper, Doris Capistrano, Stephen R. Carpenter, Kanchan Chopra, Partha Dasgupta, Thomas Dietz, Anantha Kumar Duraiappah, Rashid Hassan, Roger Kasperson, Rik Leemans, Robert M. May, Tony (A.J.) McMichael, Prabhu Pingali, Cristián Samper, Robert Scholes, Robert T. Watson, A.H. Zakri, Zhao Shidong, Neville J. Ash, Elena Bennett, Pushpam Kumar, Marcus J. Lee, Ciara Raudsepp-Hearne, Henk Simons, Jillian Thonell, and Monika B. Zurek (2005). *Ecosystems and human well-being: A report of the Millenium Ecosystem Assessment*. ISBN 1-59726-040-1

D'Amato, D., Droste, N., Allen, B., Kettunen, M., Lahntinen, K., Korhonen, J., ... & Toppinen, A. (2017). Green, circular, bio economy: A comparative analysis of sustainability avenues. *Journal of cleaner production*, 168, 716-734. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2017.09.053>

Watson, J. E., Dudley, N., Segan, D. B., & Hockings, M. (2014). The performance and potential of protected areas. *Nature*, 515(7525), 67-73. DOI: <https://doi.org/10.1038/nature13947>

Wolfslehner, B., Pulzl, H., Kleinschmit, D., Aggestam, F., Winkel, G., Candel, J., ... & Roux, J. L. (2020). *European forest governance post-2020*. European Forest Institute. DOI: <https://doi.org/10.36333/fs10>

Jankovsky, M., García- Jacome, S. P., Dvořák, J., Nyarko, I., & Hajek, M. (2021). Innovations in forest bioeconomy: A bibliometric analysis. *Forests*, 12(10), 1392. DOI: <https://doi.org/10.3390/f12101392>

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

WWF Ελλάς. (2008). *Ένα βιώσιμο μέλλον για τα δάση της Ελλάδας - Πρόταση για ουσιαστική βελτίωση του συστήματος προστασίας των δασών από τις πυρκαγιές*.

Αποστολίδης Η., & Παπαγεωργίου Α. (1999α). *Η ανάγκη βελτίωσης της δασικής νομοθεσίας στην Ελλάδα*.

Αποστολίδης Η., & Παπαγεωργίου Α. (1999β). *Η ανάγκη βελτίωσης της δασικής νομοθεσίας στην Ελλάδα*.

Γούπος, Χ. (2005). *Δασικό Δίκαιο*. Πανεπιστημιακές Παραδόσεις. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Υπηρεσία Δημοσιευμάτων.

Κούλια Κ. (2015). *Εθνική Νομοθεσία Και Νομολογία για την Προστασία των Δασικών Οικοσυστημάτων*.

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

A Commitment to Sustainable Forest Management in Europe, Strasbourg 1990 <https://foresteurope.org/about/ministerial-conferences/strasbourg/>

Communication and Information Resource Centre for Administrations, Businesses and Citizens, Forests https://ec.europa.eu/environment/forests/pdf/flegt_action_plan

Earth negotiation bulletin, 4th Session of the Intergovernmental Forum on Forests (IFF-4) (2000) The Helsinki Process <https://enb.iisd.org/forestry/hel.html>

European Commission. (1998). A Forestry Strategy for the European Union. European Commission. http://www.moa.gov.cy/moa/fd/fd.nsf/fd19_en/fd19_en?OpenDocument

European Commission. (2003). EU Action against Illegal Logging and Related Trade. https://ec.europa.eu/environment/forests/pdf/flegt_action_plan

European Environment Agency (2009) <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/figures/forest-map-of-europe-1>

European Forest Institute, Celebrating 20 years of forest networking in Europe 2013 https://efi.int/sites/default/files/files/publication-bank/2018/efi_20-vuotishistoriikki_final_version_low_res.pdf

FAO <http://www.fao.org/in-action/un-redd-programme/en/>

FAO. (1996). Rome Declaration on World Food Security and World Food Summit Plan of Action. Food and Agriculture Organization of the United Nations. <https://www.fao.org/3/w3613e/w3613e00.htm>

Food and Agriculture Organization. (2008). UN-REDD Programme. Retrieved from <http://www.fao.org/in-action/un-redd-programme/en/>

Forest Stewardship Council (Συμβούλιο Διαχείρισης των Δασών) <https://fsc.org/>

Program for the Endorsement of Forest Certification <https://www.pefc.org/>

Report of the United Nations Conference on Environment and Development, Rio de Janeiro, 1992, <https://www.un.org/en/conferences/environment/rio1992>

Silva 2015, State of Europe's forests 2015 (Forest Europe, Liaison Unit Madrid) https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/78840351/8-StEF15-MARTIN-libre.pdf?1642278524=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DState_of_Europe_s_forests_2015.pdf&Expires=1683995018&Signature=d43~2LhAU4VJ1di0zEU4hPskV1O32RwjzA-2S0PNzPLI7DClolXec7Di~efl1oQe13RDp~fs7TvV4bdS4PA~xIW1KIOWAt32EgJBWOH66Ud6LhXbLJ-RDPWEhwertjPAuWtEOgkDt3rTJL7~-aD4ubllM5hVM4Vke3z09Pe7m4i82V6eEn~dJG4lBKK~FFxNpdarGthN75L1zrEDPZ-TWCbvMIzfbUNVfUS71fDSaHCgYRe6-D3wBj05jCuLJW6DU8nMvJMwMjHLT6z~TY~kuEV~zyeQHFTReVnh1RPHU5pHTlknNKy-2Gm309von8qG11mK6lgoJxLJ9KWJ4R3wqMA &Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA

United Nations Conference on Environment and Development, Rio de Janeiro, Brazil, 3-14 June 1992 <https://www.un.org/en/conferences/environment/rio1992>

United Nations Framework Convention on Climate Change. (1992). United Nations Framework Convention on Climate Change. <https://unfccc.int/>

World food summit Rome Declaration on World Food Security <https://www.fao.org/3/w3613e/w3613e00.htm>

WWF, Δάση https://www.wwf.gr/ti_kanoume/fysh/dasi/

Βουλή των Ελλήνων Άρθρο 24 του Συντάγματος <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/article-24/>

Δημοκρατία της Κύπρου, Τμήμα Δασών, European Union and Forests http://www.moa.gov.cy/moa/fd/fd.nsf/fd19_en/fd19_en?OpenDocument

EUR-Lex Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή οικονομική και κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των περιφερειών για τη Νέα δασική στρατηγική της ΕΕ για το 2030 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0572>

Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης <https://www.eepf.gr/el/tomeis-drashs/ekpaideftika-programmata/mathaino-gia-ta-dasi>

Επίσημος ιστότοπος του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή European Green Deal (Ευρωπαϊκή πράσινη συμφωνία) https://climate.ec.europa.eu/eu-action/european-green-deal/european-climate-law_e

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Forest Focus (2014) <https://ec.europa.eu/environment/archives/forests/ffocus.htm>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Green Deal: EU agrees law to fight global deforestation and forest degradation driven by EU production and consumption. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_7444

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ευρωπαϊκό νομοθέτημα για το κλίμα https://climate.ec.europa.eu/eu-action/european-green-deal/european-climate-law_el

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Κοινή γεωργική πολιτική <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/cap-introduction/>

Κανονισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ξυλεία (EUTR) 2013 https://ec.europa.eu/environment/eutr2013/_static/files/press-briefings/eu-timber-regulation-media-briefing_v01_el.pdf

Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, Ελληνικό Κέντρο Βιότοπων-Υγροτόπων (EKBY) https://www.ekby.gr/ekby/en/ekby_home_en.html

Οδηγία 2009/147/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Νοεμβρίου 2009 , περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32009L0147>

ΥΠΕΝ, Εθνική Στρατηγική για τα Δάση <https://ypen.gov.gr/perivallon/dasi/ethniki-stratigiki-gia-ta-dasi/>

ΥΠΕΝ, Θεσμικό πλαίσιο της Δασικής Υπηρεσίας <https://ypen.gov.gr/perivallon/dasi/>

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας <https://ypen.gov.gr/>